

Ἐταιρεία Φυκιῶν Μελετῶν

ΣΛΙΔΕΣ
ΠΤΗ ΦΥΚΙΔΑ

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφίσσα
2000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ..... : ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

Έκδιβεται κάθε τρίμηνο

Τεύχος: 93 Ιανουάριος - Μάρτιος 2000

ΙΔΡΥΤΗΣ..... : Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ..... : Πλανούργια 1, Άμφισσα, Τ.Τ. 331 00

ΕΚΔΟΤΗΣ..... : Τηλέφωνο: (0265) 28102

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ..... : Νικόλαος Δ. Καστανᾶς

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ..... : Οδός 5/42 Σ.Ε., αρ. 1, Άμφισσα
Τ.Τ. 331 00, Τηλ. (0265) 28139 - 28991**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Βαγγέλης Ν. Μυταρᾶς
Καραϊσκάκη 6, Άμφισσα
Τ.Τ. 331 00, Τηλ. (0265) 28006

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ..... : { Γεώργιος Κουτσοκλένης, Πρόεδρος Ε.Φ.Μ.
οιδ. Ταξ. Γκιούλος, Αντιπρόεδρος....."
'Ηλίας Δημητρέλος, Γραμματέας....."
Γεώργιος Καραΐνδρος, Ταμίας....."
Φανή Φουσέκη, Έφορος....."
Μαρία Τριάντη, Μέλος Δ.Σ. "
'Αθαν. Δημόπουλος " "

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

25/3/1821-10/4/1821 Παπα-ντριᾶς Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ.....	σελ.	1/3909
Παιδαγωγικά διδάγματα τοῦ Εἰκοστένα τοῦ Δ. Κ. Κουτσούλενου	"	7/3915
Προφέσεις τ' ἄπ-Θανατοιδ Δωρικά θρησκευτικά ἥθη τοῦ Γ. 'Ηλιόπουλου "	"	11/3919
ΦΘΙΝΟΝΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ: 'Ο Άρκουδιάρης τοῦ Γ. Κουτσοκλένη "	"	17/3925
'Ο Γαλατᾶς..... "	"	21/3929
'Ο Λουστρός..... "	"	23/3931
Γιάγτειο Γυμνάσιο 'Άμφιστης τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ.....	"	25/3933
Κυνηγετικά I τοῦ Εδύθμιου Χ. Ταλάντη	"	31/3939
Χριστός: «Στερνή φορά» τῆς Ρούλας Λιάσκου	"	37/3945
Τό Δημοτικό τραγούδι τῆς 'Αστρι. 'Α. Ταλάντη	"	39/3947
Τό Δημοτικό τραγούδι τοῦ 'Ι. Σαντάρην	"	41/3949
ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ:		
Έλαιιώνας δ' Ἐνας γάμος στὶν Τοπόλια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΣ	"	43/3951
Άμφισσα (Σάλωνα) β' «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε».....	"	45/3953
γ' Τά αὐγατερά φασόλια	"	48/3956
δ' Είναι κακό νά κρυφακοῦς	"	51/3959
δί' Φόρβος ἀπώλειας κεφαλαίου	"	52/3960
δι' 'Ο νομοταγῆς μαγαζάτορας	"	53/3961
Ἐπιστολές πού λάβαμε «Μαρτυρικό χωρίσ» 'Η Βουνικώρα τῆς Ζ. Ν. Μαργαρίτη	"	55/3963
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, Παύλος καί Πλάτων περὶ τοῦ 'Ανθρώπου τοῦ Γ.Ν.Κ. "	"	57/3965
Νέα τῆς 'Εταιρείας.....	"	59/3967

25/3/1821 - 10/4/1821

τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ

Οι ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ συμμετέχοντας στούς έορτασμούς τῆς ἐπετείου ἔξεγέρσεως - ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἐθνους ἀπ'τά δεσμά τῆς βαρειᾶς καὶ ἔξουθενωτικῆς δουλείας τεσσάρων αἰώνων καὶ αὐτῆς τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Σαλώνων καὶ τοῦ Κάστρου των ἴδιαίτερα, δημοσιεύουν τὴν παρακάτω ἑργασία πού ἀφορᾶ τῇ ζωῇ καὶ τῇ δράσῃ ἐνός ἀπ'τούς πρωταγωνιστάς τοῦ ξεσηκωμοῦ, τοῦ θρυλικοῦ Παπαντριὰ Μώρη τοῦ Κουκουβιστιανοῦ.

Παπα-ντριᾶς Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός

Ο Ἀνδρέας Μώρης γεννήθηκε στὴν Κουκουβίστα, σημερινή Καλοσκοπή Παρνασσίδας. Ομως ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ πού θέλουν τὸν Ἀνδρέα Μώρη γέννημα τῆς Κάτω Μουσουνίτσας τοῦ σημερινοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ ὅτι ὁ Ἀνδρέας ὡς παπᾶς ἔζησε σάν ἐφημέριος στὴν Κουκουβίστα.

Οπως δύως καὶ νάχει τό πρᾶγμα, ἐμεῖς ἐδῶ δέν θά ἀκολουθήσουμε τό παράδειγμα τῆς διαμάχης Ἀρτοτίνας - Ἀθαν. Διάκου καὶ γι' αὐτό θά τονίσουμε ὅτι ὁ Ἀνδρέας Μώρης, ὁ Παπα-ντριᾶς ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς ὁ Κουκουβιστιανός.

Αὐτός ὁ Παπα-Ἀνδρέας Μώρης, ξεκίνησε τὸν ἄγῶνα του κατά τοῦ δυνάστη τούρκου ἀρκετά πρίν τὴν ἐπανάσταση τοῦ '21. Ο Σπύρος Μελᾶς γράφει ὅτι «θγῆκε στό κλαρί» γιατί εἶχε κάνει φόνο. Εἶχε σκοτώσει ἔνα τούρκο. Εἶναι ἡ μοναδική περίπτωσις παπᾶ καὶ ἀρματωλοῦ. Δημιούργησε ἔνα σῶμα ἀπό χωριανούς του Κουκουβιστιανούς καὶ μερικούς ἄλλους καὶ δέν ἐπέτρεπε στούς τούρκους νά ἀνεβοῦν πρός τά Βλαχοχώρια γιά νά εἰσπράξουν τό χαράτσι τους. Ἀπό νωρίς, αὐτόν τὸν φλογερό ἐπεναστάτη τὸν μύησε ἡ Φιλική Ἐταιρεία.

Ἡταν τόση καὶ τέτοια ἡ ἐπαναστατική του δράση πού ἀνάγκασε τούς πολύ ἐνοχλημένους ἀπ' αὐτήν, τούρκους νά ἀπευθυνθοῦν καὶ νά ζητήσουν εὐθύνες ἀπ' τὸν Δεσπότη του Ἡσαΐα, ἀπ' τὸν ὅποιο ζητοῦσαν τὴν «κεφαλήν του ἐπί πίνακι».

Ἡ θέση τοῦ Δεσπότη Ἡσαΐα ἦταν πολύ δύσκολη. Ἀπ' τῇ μιᾷ χρειαζόταν τὸν φλογερό ἐπαναστάτη καὶ ἰερέα γιά τὸν αὔριανό ξεσηκωμό, ἀπ' τὴν ἄλλῃ δέν ἔπρεπε νά δώσει ὑπόνοιες στούς Τούρκους. Γι' αὐτό ζήτησε καὶ τὴν συμβουλή τοῦ Πατριάρχη Γρηγορίου τοῦ Ε'. Τό γράμμα τοῦ Δεσπότη πρός τὸν Πατριάρχη δέν ξέρουμε τί γράφει. Ξέρουμε όμως τὴν ἀπάντηση τοῦ Πατριάρχη πρός τὸν Δεσπότη πού τοῦ λέει: «Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε καὶ ἀδελφέ Ἡσαΐα.

Ἀμφοτέρας τάς τιμίας ἐπιστολάς ἔλαβον.....
..... Ἡ τοῦ Παπανδρέου πρᾶξις, πατριωτική μέν τοῖς γιγνώσκουσι τά μύχια, κατακρίνουσι δέ οἱ μή εἰδότες τὸν ἄνδρα. Κρύφα ὑπερασπίζου αὐτόν, ἐν φανερῷ δέ ἀγνοιαν ὑποκρίνου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπέκρινε τοῖς θεοσεβέσιν ἀδελφοῖς καὶ ἀλλοφύλοις, ιδίᾳ πράγμαν τὸν Βεζύρην λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν, ἄλλα μή παραδοθήτω εἰς λέοντος στόμα.....»

Κωνσταντινούπολει 20 Δεκ. 1820

+ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐτοι ὁ Ἡσαΐας ἔχοντας καὶ τή σύμφωνη γνώμη τοῦ Πατριάρχη του ὑποστήριζε κρυφά τὸν παπᾶ του, τὸν ρασοφόρο καπετάνιο, ἐνῶ στά φανερά τὸν κατέκρινε καὶ ἔτοι καὶ δ Παπα-ντριάς δέν κινδύνευσε καὶ οἱ τοῦρκοι δέν ὑποψιάστηκαν κάτι.

Ο Παπα-ντριάς σώθηκε καὶ ἀνέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα σάν ἀρχηγός στὴν περιοχή του, τά Βλαχοχώρια (τ. Δήμου Καλλιέων καὶ γύρω ἀπ' αὐτά).

Σάν ἤλθε ἡ μεγάλη ὥρα, ὁ Παπα-ντριάς, μέ τό Σῶμα του, θρέθηκε δίπλα, κοντά στὸν Ἀρχηγό του τὸν γέρο-Πανουργιᾶ, πάνω στὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία Σαλώνων, στίς 24-3-1821 καὶ μετά τὴν ἀπόφαση νά ξεκινήσει ἀμέσως ὁ ἀγῶνας, πῆρε τὴν ἐντολή ἀπ' τὸν ἀρχηγό του καὶ ἀρχισε τή στρατολόγηση παλληκαριῶν. Στίς 26 Μαρτίου γύρισε στὸ Μοναστήρι μέ τό Σῶμα του πού ἀριθμοῦσε 400 παλληκάρια, πανέτοιμα τολμηρά καὶ ἐμπειροπόλεμα.

Τήν αλλη μέρα οι πανέλληνες μπήκανε στά Σάλωνα και στις 10 Απριλίου κατάλαβαν και τό Κάστρο τῆς Ωριάς.

Η περιοχή τῆς Αμφίσσης είναι, ἔπειτα ἀπό 460 χρόνια, ἐλεύθερη. Μέ τα νέα 600 ὅπλα πού πήραν ἀπ' τούς Τούρκους ὁπλίστηκαν ισάριθμα παλληκάρια και ἀμέσως ξεκίνησαν ὅλοι γιά τήν ὁργάνωση τῆς ἄμυνας τῆς γραμμῆς τῶν Θερμοπυλῶν. Στό χωριό Μουσταφάπετη, μαζί μέ τόν Κομνᾶ Τράκα, τάχτηκε ὁ Παπα-ντριᾶς ὁ Κουκουβιστιανός και ταμπουρώθηκαν στά σπίτια τοῦ χωριοῦ, στήν ἐκκλησιά και στό μῆλο τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη μέ πολλή παλληκαριά.

Οταν ἡ γραμμή τῆς Αλαμάνας - Χαλκωμάτας ἔσπασε, ὅταν ὁ Δεσπότης Ησαΐας ἀποκεφαλίζόταν, ὅταν ἡ ἡρωϊκότερη μορφή τοῦ ἱεροῦ ὄγδωνα πιανόταν γιά νά δδηγηθεῖ στή Λαμία γιά νά σουθληθεῖ, ὁ ἥρωας μας Παπα-ντριᾶς, γλύτωνε γιατί κατάφερε νά μήν κυκλωθεῖ.

Η ὅλη αὐτή ἀποτυχία δέν στάθηκε ἵκανή νά κιοτέψει τόν Παπα-ντριᾶ και τά παλληκάρια του. Ἀπεναντίας τόν ἔκανε πό σκληροτράχηλο, πό φλογερό, πό ἔμπειρο. Τέτοιον τόν θρῆκε ἐκείνη ἡ μεγάλη ὥρα πού ὁ Στρατάρχης Ἀνδρούτσος ξεκίνησε τόν ἀνεπανάληπτον ἐκείνο χορό, τῶν ἐθελοντῶν μελλοθανάτων στό Χάνι τῆς Γραβιᾶς, στόν ὄποιο ἀπ' τούς πρώτους - πρώτους πάστηκε ὁ Παπα-ντριᾶς.

Τό ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων στό Χάνι είναι γνωστό και δέν είναι τό θέμα μας αὐτό.

Ο καπετάνιος - παπᾶς συνεχίζει τή θεαματική του πορεία και φθάνει ἡ ὥρα τῶν Βασιλικῶν, τῆς Λοκρίδας.

Στίς 15 Αύγουστου τοῦ 1821 ὁ Δυοθουνιώτης πρῶτος ἔμαθε γιά τήν κάθοδο τοῦ Μπεύραν Πασᾶ μέ 8.000 πεζοῦρα και καβαλαρία και ἀμέσως εἰδοποίησε ὅλους τούς Καπεταναίους τῆς Ανατολικῆς Στερερᾶς Ἑλλάδας.

Ο Παπα-ντριᾶς βριοκόταν τότε στίς Καταβόθρες και μέ μιᾶς, χωρίς κανένα δισταγμό, ἔφτασε και συνάντησε τούς ἄλλους Καπεταναίους. Στό συμβούλιο πού ἔγινε διαπιστώθηκε ὅτι μέ κανένα τρόπο δέν ἔπρεπε νά φθάσει ὁ Μπεύραν στό Μωριᾶ. Γι' αὐτό ἔπρεπε νά ἐμποδιστεῖ και τοῦτο θά τό πετύχαιναν ἀν τόν ἐμπόδιζαν, φράζοντας τά στενά τῆς Φοντάνας και τῶν Βασιλικῶν ἀπ' ὅπου ἦταν δυνατόν νά περάσει ὁ

Πασᾶς. Τελικά καί ἔπειτα ἀπό σκέψη πολλή καί τήν ἐπιμονή τοῦ Δυοθουνιώτη ἀποφάσισαν νά κλείσουν τό στενό τῶν Βασιλικῶν, ἀλλά στείλανε καί στό στενό τῆς Φοντάνας τόν Παπα-ντριᾶ μέ 200 παλληκάρια.

Πράγματι ὁ Μπεύράν ἔφθασε στίς 25 Αὔγουστου καί ἔστειλε γιά ἀναγνώριση 200 καβαλάρηδες στά Βασιλικά καί 300 πεζούς στή Φοντάνα. Καί οἱ δύο αὐτές περιπολίες ἀποκρούστηκαν ἀφήνοντας πολλές ἀπώλειες. Τήν ἐπομένη ἔπεχείρησε τό πέρασμα τῶν Βασιλικῶν. Τώρα είναι ἡ εὐκαιρία στόν ἥρωά μας Παπα-ντριᾶ νά δείξει τήν ἀσύλληπτη, σέ λογικό μυαλό, παλληκαριά του, τό μέγεθος τῆς ἀνδρειωσύνης του.

“Οταν ἡ μάχη ἄρχισε καί ἔφθασε στό πιό κρίσιμο σημεῖο τῆς, τότε καταφθάνει ὁ ἀνδρόκαρδος Παπα-ντριᾶς ἀπ’ τή Φοντάνα καί μέ δρμή κτυπά τήν ὁπισθοφυλακή τοῦ Μπεύράν πού φύλαγε τά ἐφόδια καί τά πίσω κανόνια καί τή βάζει σέ ἀναταραχή. Ἡ ἀναταραχή αὐτή μέ τήν παράτολμη ἐνέργεια τοῦ Γκούρα, ἐγινε πανικός, τόν ὁποῖο ἐκμεταλλεύτηκε ἀριστα ὁ Παπα-ντριᾶς κυνηγῶντας τούς Τούρκους μέχρι τήν Ἀλαράνα πετσοκόβοντάς τους καί ὁ μεγάλος ιστορικός καί ἀγωνιστής Περαιώς γράφει σχετικά: «...”Ολοι οἱ Ἑλληνες, δύντες ἐώς Δύο Χιλιάδες, διεμοιράσθησαν εἰς τρία σώματα· καί τό μέν πρῶτον, συνιστάμενον ἀπό πεντακοσίους Φωκεῖς (Σαλωνίτας) κατάλαβε τήν θέσιν τῆς εἰσόδου τῆς κοιλάδος, δύου καί ἐκρύθη εἰς τά δασύτατα δάση, εἶχε δέ ὅς ἀρχηγόν τόν αἰδεσιμώτατον καί ἀνδρεῖον Παπα-Ἀνδρέαν ἀπό τό χωρίον Κουκοβίσταν· τό δέ δεύτερον...» καί στή συνέχεια: «...ὅλοι οἱ Ἑλληνες καί ἀρχηγοί ἐδείχθησαν ἐν γένει ἀνδρεῖοι, ὁ δέ Παπα-Ἀνδρέας ὅμως προτιμᾶται, διότι μέ διακόσιους Ἑλληνες ἐδίωξε μετά ταῦτα τούς ἐχθρούς δύο ὥρας μακράν τῆς εἰσόδου τοῦ στενοῦ, καί ἀφοῦ ἐφόνευσεν ίκανούς, ἔλαβε τά διπλάσια λάφυρα καί ἐπέστρεψε νικηφόρος εἰς τούς συντρόφους του...».

“Ο Μακρυγιάννης μᾶς λέει ὅτι ὁ Παπα-ντριᾶς «λαμπρύνεται» σέ κείνη τή μάχη.

Αὕτη ἡ δύναμις τῶν 8.000 τούρκων λύγισε καί ἀφησε τό ἔνα τρίτον της στά Βασιλικά καί ὁ σκοπός τῶν Ἑλλήνων εἶχε ἐπιτευχθεῖ πλήρως. Ἡ ἐπανάστασις εἶχε σωθεῖ.

Εἶναι παραδεκτό ἀπό ὅλους ὅτι ὁ Παπα-ντριᾶς ἦταν μιά μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ ἀγῶνος, ἔνας διαλεχτός ἀρχηγός, ἔνας φλογερός πατριώτης, ἔνας οκληροτράχηλος πολέμαρχος, χωρίς φιλοδοξίες, χωρίς ἀρχομανίες καὶ ἴδιοτέλειες.

Γιά τελευταία φορά τόν βλέπουμε αὐτόν τόν ρασοφόρο ἀγωνιστή στά τέλη τοῦ '21 καὶ ἀρχές τοῦ 1822, νά «δίνει ἔνα χαλασμόν διαβολεμένον» ἐκεῖ κοντά στό γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, ὅπως μᾶς λέει ὁ Μακρυγιάννης στά Ἀπομνημονεύματά του.

Δέν τόν ξαναβλέπουμε. Δέν ἔζησε νά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του καὶ στά χρόνια πού ἀκολούθησαν μέχρι τήν ἀπελευθέρωση.

“Οπως φαίνεται εἶχε ἀποτραβηχτεῖ ἀπό τή δράση, ἐπειδή εἶχε διαφωνήσει μέ τούς ἄλλους καπεταναίους τῆς περιοχῆς. Αὐτή ἡ διαφωνία του ὑπάρχει σ' ἔνα χειρόγραφο πού βρίσκεται στά ἀρχεῖα τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Κατά μία ἐκδοχή ὁ ἥρωας μας δέν πέθανε ἀπό φυσικό θάνατο, ἀλλά τόν δηλητηρίασαν κάποιοι ἔχθροι του ἢ ἀντίπαλοί του.

“Οπως ὅμως καὶ νά ἔχει τό πρᾶγμα, ὁ ἀγῶνας στερήθηκε ἔνα μεγάλο ἀγωνιστῆ, ἔνα θαυμάσιο ἀρχηγό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΕΡΑΙΒΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ.: «Ἀπομνημονεύματα Ἰστορικά»
2. ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΣΠΥΡ.: «Ἰστορία Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως»
3. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝ.: «Μακρυγιάννη Ἀπομνημονεύματα»
4. ΜΕΛΑ ΣΠΥΡ.: «Ματωμένα Ράσα»
5. ΦΩΤΙΑΔΗ ΔΗΜ.: «Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ '21»
6. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ: «Ἰστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους. Τόμος ΙΒ»
7. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡ.: Λεξικό τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21. Τόμος Δ»
8. ΧΑΣΙΑΚΟΥ ΓΕΩΡΓ.: Περιοδικό «Σελίδες ἀπ' τή Φωκίδα». Τεῦχος 25

Παπα-ντριάς Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός

Παιδαγωγικά διδάγματα τοῦ Εἰκοσιένα

τοῦ κ. ΔΗΜ. Κ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΑΟΥ
·Επίτιμου ·Επόπτη Δημοτικῆς ·Εκπαιδεύσεως

*Χρόνους πολλούς μᾶς πολεμᾶν
κι ἀνάσα δέν ἐπήραμαν*
(ΟΔ. ΕΛΥΤΗΣ)

Τό Εἰκοσιένα, ἔνα ἀπ' τά μεγάλα καὶ τ' ἀπροομέτρητα θαύματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, στάθηκε ἡ ἐκπληκτική ἐξέγερση καὶ ὁ καθολικός ἀγῶνας ἐνός ὀλοκλήρου ιστορικοῦ κόσμου, πού ἐδημιούργησε τό πνευματικό φῶς τῆς ἀνθρωπότητας καὶ, αὐτόφωτος, πρωτοπόρος καὶ δδηγός, ἀπετέλεσε, γιά χιλιάδες χρόνια, τό ὑψηλό κέντρο τῆς ιστορικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους. Τή σημαία τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα κρατεῖ ὁ Δεσπότης Γερμανός Παλαιῶν Πατρῶν. Τό ράσο του είναι διπλό. σύμβολο: Θρησκεία καὶ Παιδεία. Χριστιανισμός καὶ Ἑλληνισμός.

* * *

Είναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι τό «φοβισμένο φῶς τοῦ καντηλιοῦ» τοῦ Κρυφοῦ Σχολειοῦ ἔγινε, στή διαδρομή τοῦ χρόνου, καθαρτήρια φλόγα καὶ πῦρ ἀπολυτρώσεως καὶ καθαρροῦ. Μόνο ἡ Ἑλληνική Παιδεία ἔκανε, ἀργά καὶ ἀθόρυβα, μέ τό ζωοποιό πνεῦμα της, βίωμα στήν ἑλληνική ψυχή «τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει», ἔχαλύθδωσε τήν ἑθνική συνείδηση, ἀνύψωσε τίς ἑλληνικές καρδιές καὶ προετοίμασε τήν ἀπολύτρωση τοῦ Γένους. Χωρίς τή βάπτιση τῶν νέων ἀγώνων στά καστάλια ρεῖθρα τῆς ἑλληνικῆς συνέχειας, ὅλες οἱ ἑθνικές δυνάμεις θά παρέμεναν κενές, ἀδρανεῖς, ἀνίσχυρες καὶ ἀσυγχρόνιστες. Έτοι, ἡ Ἐλευθερία ἔξεπήγασε, ὑπό τῇ θέρμῃ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, πρώτα ως πόθος καὶ ἀνάγκη καὶ, ὕστερα, ως ἐπιδίωξη συνεκτικότερων δεσμῶν πρός τό ἴδανικό

τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ τῆς ἱστορικῆς συνεχείας της.

Οἱ ὑπόδουλοι Ἑλληνες, συσπειρωμένοι γύρω ἀπ' τὴν Ἐκκλησία, θά τὴν κάνουν πνευματικό καὶ ἐθνικό κέντρο, ἀλληθινή κιβωτό σωτηρίας ἀπ' τὸν κατακλυσμό τῆς Ἀσιατικῆς θαρβαρότητας, πραγματική πηδαλιοῦ χο τῆς καρτερίας, τῶν προοδοκιῶν καὶ τοῦ χρέους τοῦ Γένους. Τὰ Κρυφά Σχολειά διατηρήθηκαν περισσότερο ζωντανά στὴ μνήμη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πρόσφεραν ὑψηλες ὑπηρεσίες, γιατὶ ἐθέρμαναν τίς καρδιές τῶν οκλάθων κάθε γωνίας τῆς δακρύθρεχτης ἔλληνικῆς γῆς, ἔσωσαν τὴν ὕπαιθρο ἀπ' τὸν ὀλοκληρωτικό ἔκθαρβαρισμό τῆς ἀμάθειας, γαλούχησαν τίς ἐλπίδες μὲ τό γάλα τῆς προγονικῆς σοφίας καὶ τίς μελωδίες «ἐνός κόσμου ἄλλου».

* * *

Ἀπ' τὸν 17ο αἰῶνα ἀρχίζει μιά σημαντική βελτίωση, μὲ τὴν ἀνοδο τῆς δυνάμεως καὶ τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀρχίζουν ν' ἀποδίδουν πιό ἐμπνευσμένους Διδασκάλους τά φυτώρια τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἡ πνευματική κίνηση, κατά τὸν 18ο αἰῶνα, εἶναι ἐντονότερη καὶ ὑψηλότερες οἱ ἐπιδιώξεις τῶν Διδασκάλων τοῦ Γένους. Ἀπ' τίς ρίζες τοῦ μεγάλου δέντρου ἀνεβαίνουν ζωογόνοι οἱ χυμοί καὶ οἱ κλάδοι πού ἐτοιμάζουν τὴν ἀνθοφορία.

Ιδρύονται ἀξιόλογες Σχολές: Ἡ Πατμάς (1715), ἡ Εύαγγελική Σχολή τῆς Σμύρνης (1723), ἡ Ἀθωνιάς (1749), ἡ Παλαμιά Σχολή Μεσολογγίου (1760), ἡ Σχολή Δημητσάνας (1764), ἡ Σχολή τῶν Κυδωνιῶν (1780), τό Γυμνάσιο τῆς Χίου (1790) καὶ ἄλλες, μὲ πλούσια ἐκπαιδευτική δράση.

Πιστοί διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας, σοφοί Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ρωμαλέες καὶ σεπτές Μορφές, μαρμαίρουν τίς σελίδες τῆς Ἰστορίας τῆς Παιδείας μας. Ἀναφέρουμε ἐλάχιστα δύνοματα: Ὁσιος Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός, Ἀθανάσιος Ψαλλίδας, Ἰγνάτιος ὁ Οὐγγροθλαχίας, Ἀναστάσιος Γόρδιος, Σέργιος Μακραίος, Γρηγόριος Παλαμᾶς, Νικηφόρος Θεοτόκης, Ἀθανάσιος Πάριος, Ἀναστάσιος Μπαλάνος, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Δημήτριος Κανταρτζῆς, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, Νεόφυτος Βάμβας, Νεόφυτος

Δούκας, Ἀνθίμος Γαζῆς, Γεώργιος Γεννάδιος, Κωνσταντίνος Κούμας, Θεόφιλος Καΐρης, Βενιαμίν ὁ Λέοβιος.

Χρέος μας εἶναι νά μνημονεύσουμε, ἴδιαίτερα, τά ὄνόματα τριῶν μεγάλων ἀνδρῶν, πού ἐπέδρασαν σημαντικά στήν ψυχή τοῦ Ἐθνους, μέ τό κήρυγμα καί τό μαρτύριό τους ἢ μέ τή συγγραφή καί τίς σοφές ὑποθῆκες τους. Είναι οἱ ἔθνοράτυρες: Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς καί ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς.

* * *

Τό Εἰκοσιένα, στηριγμένο στήν αἰωνόθια ἐλληνική παράδοση καί θερμανόμενο ἀπ' τήν ἀκλόνητη πίστη στή θρησκεία καί τήν ἀδάμαστη θέληση τῶν Ἑλλήνων, διδάσκει ὀλόκληρη τήν Οἰκουμένη. Είναι ἔνα νέο πνεῦμα, ἐνδόμυχο λαϊκό θίωμα καί ἐπανάσταση ψυχῶν καί πνευμάτων. Δέν ἔχει καμιά δμοιότητα μέ τή Γαλλική Ἐπανάσταση. Είναι ἔθνική ἐξέγερση ἐνός Λαοῦ, πού, συνεχίζοντας τήν ἡρωϊκή παράδοση τῆς ἐλευθερίας, τοῦ χρέους καί τῆς ἀξιοπρέπειας, σπάζει τά δεσμά τῆς δουλείας καί τῆς τυραννίας. Είναι ἔνας μεγάλος ἐλληνικός ἀθλος, πού, ἀφοῦ ἐφώτισε ὀλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα, ὀνομάστηκε θαῦμα, ἐνῶ δέν ἥταν τίποτ' ἄλλο, παρά ἡ ἐκδήλωση τῆς πίστεως καί τῆς ρώμης τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς καί τῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Ἡ Ἰστορία ὅλων τῶν αἰώνων καί ὅλων τῶν Λαῶν τῆς γῆς ἀτενίζει εὐλαβικά αὐτό τό θαῦμα: τή νίκη τοῦ Σταυροῦ καί τῆς σημαίας. Μέ τό ἄρωμα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς καί τό φῶς τοῦ ἐλληνικοῦ οὐρανοῦ, παρέχει πλούσια παιδαγωγικά διδάγματα καί ὀξιώματα, πού πρέπει ν' ἀποτελοῦν τά μόνιμα ἰδανικά τῆς Παιδείας μας, ἡ ὅποια ἀντλεῖ χυμούς ἀπ' τήν ἐλληνική ἀρχαιότητα καί τή βυζαντινή πνευματικότητα. Ἀν δέν θωρακισθεῖ ἡ νέα γενιά μέ πνευματικά, ἔθνικά καί ἡθικά ἐφόδια, είναι βέβαιο, ὅτι διακυθεύεται τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

* * *

Παιδεία καί Εἰκοσιένα δυσό μεγάλες Ἰδέες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, συμπορεύονται στόν τραχύτατο δρόμο τους γιά τή σωτηρία καί τήν ἀνάσταση τοῦ Γένους. Κρυφά Σχολεία καί Κλεφτουριά, σέ κοινό ἀγῶνα, προετοίμασαν τό μεγαλεῖο τῆς

Ἐθνεγερσίας. Γράμματα καὶ ἄρματα βρίσκονται στην ἴδια πορεία δράσεως. Εἶναι φῶς καὶ δύναμη, πίστη καὶ φλόγα, λαχτάρα καὶ πάθος, πνεῦμα καὶ λεθεντιά γιά τρόπαια καὶ θρύλους. Ἡ ἀρχαία ζωή «ζεῖ μέσα μας ἀθέλητα κρυμμένη», κατά τόν ποιητή μας. Ὅψιστο χρέος μας είναι, ώς κληρονόμοι τῆς μεγαλύτερης ἐπίγειας παρακαταθήκης, νά μελετήσουμε τίς βάσεις τῆς ἑθνικῆς ζωῆς μας καὶ νά προβάλουμε σ' ὅλο τόν κόσμο τίς τεράστιες διαστάσεις της. Γιά τό ἔργο αὐτό μᾶς χρειάζεται παιδεία, μέθαθρα τήν πίστη καὶ τό ἥθος. Σκεφτόμαστε πόσος μεγάλος καιρός ἔταν γιά τούς προγόνους μας, πού τήν ἔπαιρναν μέ τή σταγόνα, ώς Ἀγια Μετάληψη, στά Κρυφά Σχολειά.

Τό Εἰκοσιένα είναι ὁ ὑψηλός ιστορικός καὶ πνευματικός χῶρος, στόν ὅποιο ὁ ὑπερήφανος καὶ γενναῖος Λαός μας ὀφείλει, σέ ὑψιστή ἐγρήγορση, ν' ἀγωνισθεῖ, γιά νά βρεῖ καὶ νά γνωρίσει τόν ἑαυτό του. Εἶναι ἐκπλήρωση χρέους καὶ ἔκφραση πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρός τήν ἔνδοξη Ἑλληνική Ιστορία. Εἶναι πραγματοπίηση τοῦ φλογεροῦ ἑθνικοῦ σαλπίσματος:

«Πέφτουμ' ἐμεῖς, τό ἔργο μας γιά τήν Πατρίδα μένει καὶ σ' ὅλα γῆ τά στήθη μας τούτ' ἡ πνοή καὶ μόνη, πού φλόγα γίνεται φριχτή καθολικοῦ πολέμου».

Προψές, τ' ἄη-Θανασιοῦ Δωρικά θρησκευτικά ἥθη

τοῦ Γ. Ἡλιόπουλου

Μέσιασε ὁ Χειμῶνας. Ἡ βαρυχειμωνιά σ' ὅλη της τῇ δύναμῃ. Στήν ἀκμή της. Καθημερινά μᾶς ἐπισκέπτεται ὁ ἄνεμος, πότε κλαφονοτιάς νά σαλαγάει τά μαῦρα νεροσύννεφα, πότε θοριάς, Γραίκος ἀσπρομάλλης μέ γένια παγοκρύσταλλα καί πότε μουγκρητή σωροκάδα, πού σπρώχνοντας σηκώνει πολύσχημα καί πολύχρωμα, τεράστια, βαριά σφουγγάρια γεμάτα νερόχιονο.

Ήρθε καί τ' ἄη-Θανασιοῦ, ἀπόδιαβα καί σά μπροστά ἀπ' τίς χειμωνιάτικες χρονιάρες μέρες, στίς δέκα ὁχτώ Γεναριοῦ κι ὁ καιρός ἔγινε κοκκαλιάς:

Καθημερινά παγωμένος θοριάς, μέ εἰδικότητα στό ξένερα τῆς μύτης, τῶν αὔτιῶν καί τῶν δακτύλων, ἀναισθησιολόγος τῶν ἀκρων, μουντός οὐρανός, νερόχιονο, ψιλό - ψιλό ἀνεμιστό χιονάκι καί κάποτε μπαλωματίδα, ξαστερώματα τά θράδια καί χαμηλές θερμοκρασίες μέ τόν ὑδράργυρο τοῦ θερμομέτρου νά βρίσκεται διαρκῶς στήν κατιούσα, τσάφια, παγωμένα νερά, κοκκάλες καί ἄθραυστα κρύσταλλα οἱ δρόμοι, σωστές παγίδες γιά διερχόμενους ἀνθρώπους καί ζῶα καί τροχοφόρα. Δρόμοι ἔρημοι ἀπ' ἀνθρώπους, δεντροστοιχίες ἄλλοτε ἀσπρα, μαρμάρινα, παράδοξα ἀγάλματα καί ἄλλοτε κρυστάλλινοι πολυέλαιοι καί σπίτια κάθε τόσο γινωμένα χιονάνθρωποι, πού καπνίζουν μακάρια τήν πίπα τους...

Καί τό ιστορικό ἐκκλησάκι τ' ἄη-Θανάση, τοῦ προστάτη τοῦ μικροῦ χωριοῦ μας, ξώμακρα, ώς πέντε χιλιόμετρα ἀπ' τό χωριό μας, πάνω σέ λόφο ἀγναντερό, συντροφεμένο καί περιστοιχιζόμενο ἀπό κυπαρίσσια κι ἐλιές καί πουρνάρια καί δρῦς κι ἀγκουρτσιές, σχίνους καί κοκορέτσες.

Κάποτε, στή μνήμη τ' ἀγίου γινόταν λαμπρό πανηγύρι μ' ὅργανα, μέ νταούλια καί βιολιά καί καραμούζες, μά τά τελευταῖα χρόνια ξέπεσαν οἱ πανηγυριομοί καί λειτουργιέται μόνο ἡ ἐκκλησία.

Ἐφέτος, παραμονή τ' ἄη-Θανασιοῦ κι ὁ καιρός δύσθυμος, ζαμπούνης: Παραφορτωμένα σύννεφα, ἀκίνητα, καλοκαθισμένα στίς γύρω χιονισμένες βουνοκορφές, ἔτοιμα, ἔμοιαζαν, νάροβολήσουν ἀπειλητικά στήν κοιλάδα, πού στό πλατύ της ἵσιωμα τό προσηλιακό, στήν ρίζα τοῦ βουνοῦ, ἀκίνητο, κοκκαλιασμένο ἔστεκε τό χωριό, τυλίγοντας ὅλα σέ πυκνή χιονοθολούρα καὶ βουερή χιονοθύελλα.

Ἄραγε, θά γινόταν ἐφέτος λειτουργία στόν ἄγιο τοῦ βουνοῦ; Θά πήγαιναν τ' αὐτοκίνητα, οἱ προσκυνητές; Θά πήγαινε ὁ παπάς; Ἡ θά λειτουργοῦσε στήν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ, πούχε καὶ σόμπα;

Βροχή οἱ ἐρωτήσεις στόν ἐπίτροπο, τόν ἀπόμαχο δημοδιδάσκαλο, πού ἔκανε κάι χρέη νεωκόρου καὶ ἀριστεροῦ φάλητη καὶ κωδωνοκρούστη καὶ καντηλανάφτη καὶ βοηθοῦ ἱερέα, παιδιοῦ τοῦ ἱεροῦ βῆματος καὶ κάποτε νεκροθάφτη!

-Δέ μοῦειπεις, δάσκαλι μ'! Θά πᾶμ, ταχιά, στούν ἄη-Θανάσ', μί τέτοιουν κιρό, νά εἰποῦμι, ρώτησε τό διερχόμενο ἐπίτροπο ἡ θειά Δημητρούλα, ἡ χήρα, προβάλλοντας στήν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ της.

-Λέω, π' θά κρατάει αὔριο καὶ πρέπει νά πᾶμε, θειά Δημητρούλα.

-Νά πιρνάει ού δρόμους στά παλιάμπιλα; ρώτησε κι ἡ Νίκαινα σκύθοντας στά κάγκελα τοῦ μπαλκονιοῦ της.

Θά περάσουμε, θειά Βασίλω. Πρέπει, νά λειτουργήσουμε τόν ἄγιο. Δέν πρέπει;

-Πρέπ', πιδάκι μ', ἀποκρίθηκε ἡ θειά Βασίλω, ἡ Νίκαινα, κάνοντας τό σταυρό της.

Ἡ καμπάνα τοῦ ἑσπερινοῦ ἔστειλε, σ' ὅλους τοῦ χωριοῦ, τό μήνυμα: «Αὔριο θά πᾶμε στόν ἄη-Θανάσ», μά οἱ ἀντιρρήσεις καὶ τά σχόλια στό μαγαζί δέν ἔλειψαν:

-Μί τέτοιουν κιρό στούν ἄη-Θανάσ! Πῶς θά θυοῦμι. Νά λειτουργήσουμι ἰδῶ, ὁ ἔνας.

-Ἐψές τού βράδ', βούλιαξαν οἱ κυνγοί στά παλιάμπελα. Δέν πιρνάει ού δρόμους. Νά μήν πᾶμι, ὁ ἄλλος.

-Θά βρέχ' ταχιά ὁ τρίτος.

Καὶ ἡ ἀντίθετη γνώμη τοῦ γερο-Νίκου, τοῦ περαμαχαλιώτη:

-Βρέ, πιδιά, πῶς κάνετε ἔτσ! Πῶς παέναμε ἄλλες φορές

θρέχοντας; Θ' ἀφήσουμε φέτους τούν ἄγιου ἀλτούγιου! Μπά σέ καλό σας!

-Θά ξλιάσουμι κι ού δρόμους βλιάει.

-Νά πᾶμι κι ἃς ὑποφέρουμι! Τί λές κι σύ, πίτρουπι;

-‘Ο παπάς, εἶπε, θά ξεκινήσ’, βρέξ-χιουνίσ’, τά ξμερώματα. “Οποιος μπορεῖ, ἃς ἔρθ’ ἀπό κοντά, εἶπε...

Τό βράδυ ό καιρός τό γύρισε νοτιά. Χάθηκε ἡ ξαστεριά πίσω ἀπό θεοσκότεινο θόλο, μά τό κρύο διαπεραστικό, ξύριζε μέ κρύο νερό κι ἀτρόχγο ξυράφ!

Μιά ὥρα πρίν νά φέξει, συγκεντρώθηκε στήν ἐκκλησία ἡ πρώτη ἀποστολή:

‘Ο παπα-Φλέτρας, ὁ ἐπίτροπος καί δυό-τρεῖς γυναῖκες μέ τίς προσφορές στά χέρια: Σταυρόψωμα, λάδι, ἀνάμμα, κεριά, λιβάνι. Ἡρθε κι ὁ γερο-Νίκος.

Μπῆκαν ὅλοι στ' αὐτοκίνητο, στριμώχτηκαν κι ἡ συντροφιά ξεκίνησε στό «ἔτι καί ἔτι», πάνω πού ἡ μέρα ἄρχιζε ν' ἀποδιώχνει τά σκοτάδια τῆς νύχτας καί οἱ μπεκάτσες ξαναγύριζαν στά βουνά, ἀφήνοντας τούς βάλτους τοῦ κάμπου, τρικλιστά γοργοφτεροκοπῶντας...

-Νά θά βρέξ; Σιγορώτησε ἡ θειά Γιαννιώ, τή Βασούλα τε Δημητρούλας.

-Ξέρους γώ; “Αν δέ βρέξ”, θά κρατήσο! ἀπάντησε χωρατεύοντας ἡ ἄλλη.

-Έχετε ὑπομονή! “Όλα θά πᾶνε κατ' εὐχήν! συμβούλεψε ὁ παπάς. Φωτίζει καί βλέπω καλό καιρό...

Τ' ἀνέθασμα στό βουνό ἔγινε χωρίς ἀπρόοπτα, ώς τά ισιώματα, ώς τά Παλιάμπελα, ὅπου ὁ δρόμος ἦταν ἀδιάβατος: Λασπόνερα κοκκαλωμένα. Οἱ βαθιέις ροδιές τῶν αὐτικινήτων ἔδειχναν βαθύ καί παχύ βοῦρκο. Τό πέρασμα ἀδύνατον.

Ἐπρεπε νά κατέβουν καί νά σταθμεύσουν τ' αὐτοκίνητο στήν ἄκρη τοῦ δρόμου καί οἱ ἵδιοι νά πεζοπορήσουν. Εύτυχως κι ὁ ἄη-Θανάσης δέν ἦταν πολύ μακριά, ώς πεντακόσια περίπου μέτρα.

Κατέβηκαν ἀπ' τ' αὐτοκίνητο μέ τό πρῶτο φῶς καί γιά πρώτη φορά μπόρεσαν, νά διακρίνουν ὁ ἔνας τόν ἄλλον, καθώς ἔπαιρναν καί μετέφεραν τά ἔφοδια:

‘Ο παπάς, νεαρός, τετράψηλος, πού τόν ἔδειχνε ψηλότερο

τό καλυμμαύχι του, τυλιγμένος μέ τό χοντρό, μπλέ σεγκούνι του, πήρε τό χαρτοκούτι μέ τά ίερά σκεύη καί ξεκίνησε πρώτος τόν ἀνηφορικό δρόμο, κόβοντας μέσα ἀπ' τά χωράφια.

Πίσω του ἡ Θειά-Γιαννιώ, ἔνας ἀνθρώπινος μπόγος, μέ πολλά καί χοντρά σκουτιά γινωμένος, κοντόχοντρος, ἀκολουθοῦσε μέ ἀργολίκνιστα βῆματα, βαστάζοντας τά σταυρόφωμα ὅλης τῆς γειτονιᾶς μέσα σέ σακκούλι περασμένο στό δεξί της ὄμρο.

Τρίτη ἀκολουθοῦσε ἡ Βασούλα της Δημητρούλας κουβαλῶντας ἔνα πελώριο κουβᾶ μέ τίς προσφορές τοῦ λαδιοῦ καί τ' ἀνάμματα.

‘Ο γέρο-Νίκος μόλις ἔδειχνε τό πρόσωπό του, τό κρυμμένο κάτω ἀπ' τή μάλλινη τραγιάσκα του, τή χωμένη βαθειά στό ψαρί του κεφάλι, ὡς κάτω στ' αὐτιά, τό πλατύ περιλαίμιο πολλές φορές περιτυλιγμένο γύρω στό λαιμό του, τό γούνινο πανωφόρι μέ τούς γιακάδες του ἀνασηκωμένους, τίς μπότες, πού τοῦ μάζευαν τά παντελόνια, ἀκολουθοῦσε κι αὐτός στηρίζομενος στήν ἀγρελίστα γκλίτσα του καί κρατῶντας μέ τό ἐλεύθερο χέρι του νάυλον σακκούλα μέ δυό-τρεῖς λειτουργίες.

Τήν πομπή ἔκλεινε ὁ ἐπίτροπος κουβαλῶντας μικρό κιβώτιο μέ τά ίερά βιβλία, τό θυμιατό, τό ζέον, τό δίσκο γιά τή διανομή τ' ἀντίδωρου...

Τό σκοτάδι στό ἐσωτερικό τῆς ἐκκλησίας, ἥσυχο κι ἐπιβλητικό, γρήγορα ἔδωσε τή θέση του στό ἐπιβλητικό ἡμίφως, πού σέ λίγο χρόνο δημιούργησαν τ' ἀναμμένα κεριά, οἱ λαμπάδες καί τά καντήλια, φωτίζοντας τά πρόσωπα τῶν ἀγίων τοῦ Τέμπλου καί τ' ἄη-Θανάση στό είκονοστάσι, πού χαρογελοῦσαν, καθώς ἔθλεπαν τούς πιστούς, νά διευθετοῦν τόν ἐσωτερικό χῶρο τοῦ ναοῦ, ἐτοιμάζοντας τή θεία λειτουργία.

Στό μεταξύ ὁ παγωμένος ἄνεμος, φοβερός κατέβαινε ἀπ' τίς χιονισμένες βουνοκορφές καί περνῶντας ἀνάμεσα στά κλαδιά τῶν δέντρων, μουγκρίζοντας μέ μανία χωνόταν μέσα στήν ἐκκλησία ἀπ' τή μισάνοιχτη πόρτα, κάνοντας ὅλους νά τρεποκκινίζουν.

-Θ' ἀνάψου φουτιά ὅξου, εἶπε σιγαλά σέ κάποια στιγμή ἡ Θειά-Γιαννιώ καί θγήκε ἀκολουθούμενη ἀπ' τή Βασούλα τς

Δημητρούλας.

Μάζεψαν ξερόκλαδα κι ἄναψαν μεγάλη φωτιά στ' ἀπόγωνο, στήν ἄκρη τῆς μικρῆς αὐλῆς.

Μέσα στήν ἐκκλησία στρώθηκε ἡ Ἀγία Τράπεζα. Ἐτοιμάστηκε ἡ Προσκομιδή. Ἐθαλε ὁ παπάς εὐλογητός. Ὁ ἐπίτροπος, στό ρόλο τοῦ ψάλτη, ἀρχισε νά διαβάζει τόν ἔξαφαλμο. Ὁ γέρο-Νίκος βγῆκε γιά τήν καμπάνα τοῦ Ὁρθρου καί οἱ γυναικες, ἀφοῦ ἔδωσαν τίς προσφορές κι ἔκαμαν τό σταυρό τους, ξαναθγῆκαν κι αὐτές, γιά νά ρίξουν κι ἄλλα ξύλα στή φωτιά καί νά πυρωθοῦν κι αὐτές κι ὅποιος ἄλλος θά ἐρχόταν στόν ἄγιο...

“Ολοι ἔνοιωθαν ἰκανοποιημένοι καί θεῖο δέος γαλήνευε τίς ψυχές τους, στή σκέψη, πώς ἀξιώθηκαν καί φέτος, νά λειτουργηθοῦνε στόν ἄη-Θανάση.

Τ' ἀναγνώσματα ἐναλλάσσονταν μέ τά καθίσματα, τά στιχηρά μέ τούς ἀναβαθμούς, τά πασαπνοάρια μέ τά Μεγαλυνάρια καί τούς αἴνους, ὅταν ἀπ' ἔξω ἀκούστηκαν φωνές ἀνθρώπων καί ἡ δεύτερη ὁμάδα τῶν πιστῶν δέν ἄργησε νά εἰσθάλλει στό ναό, γεμίζοντας ἔτσι τό χῶρο, ἀνάθοντας περισσές λαμπάδες καί ζεσταίνοντας ἔτσι πιό πολύ καί τήν ὅλη ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκκλησίας.

Τότε ἀκούστηκε καί τό Λενιώ, ὁ κρυφός ψάλτης, πού μεγαλόφωνα συνέψαλλε μέ τόν ψάλτη ἡ προέψαλλε τούς ὕμνους καί τίς αἰτήσεις τοῦ ἵερέα:

- Τοῦ Κυρίου Δεηθῶμεν, ὁ παπάς.
- Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, τό Λενιώ.
- Υπέρ τῶν ὁδοιποροῦντων, ὁ παπάς.
- Υπέρ τῶν νοσοῦντων, τό Λενιώ.

Ο παπα-Φλέτρας θορυβήθηκε: Μήπως προειπωθοῦν τά ἱερά λόγια, πού μόνον αὐτός πρέπει νά ἐκφωνήσει μπροστά στήν Ἀγία Τράπεζα;

Ἐθγαλε τό κεφάλι του ἀπ' τή μικρή διπλανή πόρτα, παραμερίζοντας τόν ἀρχάγγελο Μιχαήλ καί εἶπε, ἀπροσδόκητα, στήν ψάλτρια:

-Νά μήν εἰπεῖς καί τό: «Λάβετε, φάγετε καί τό «Μετά φόβου Θεοῦ προσέλθετε». Τά λόγια τοῦ παπᾶ δέν κάνει, νά τά λέει κανένας ἄλλος...

Καὶ ἡ θειά-Πιαννιώ:

-'Αηκούει; Δέν ἀηκούει, παπά μ'; Κι γώ τ' μάλουσα, νά εἰποῦμι...

Τό ἐπεισόδιο ἦταν μιά φαιδρή παρένθεση στήν ὅλη μυσταγωγία, πού ἐπισφράγισε πρῶτα τ' Ἀπολυτίκιο: «Ἐργοις λάμψαντες Ὁρθοδοξίας...» τό ἀναφερόμενο στή ζωή καί δράση τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου κι υστερα ἡ διανομή τ' ἀντίδωρου.

Σειρά εἶχε τώρα ἡ ὁμαδική ἐπίσκεψη στό διπλανό, παλιό κοιμητήριο καί τά διαδοχικά τρισάγια, στά φευγάτα ἀπ' αὐτό τόν κόσμο ἀγαπημένα πρόσωπα κάθε οἰκογένειας. Μεγάλη καί ιερή συγκίνηση κατέλαβε ὅλους. Ἀπόλυτη σιγή κυριάρχησε. Ἀκόμα κι ὁ ἀνεμος σίγησε...

Ἡ ἀποστολή στόν ἄη-Θανάση εἶχε ὀλοκληρωθεῖ...

Μιά φορά τό χρόνο, ἀπόδιαβα καί οά μπροστά ἀπ' τίς χειμωνιάτικες μέρες, στίς 18 Γεναριοῦ, στό καταχείμωνο, τό μικρό χωριό μας ἀνεβαίνει ψηλά, στόν ἄη-Θανάσ.

ΦΘΙΝΟΝΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ**·Ο ·Αρκουδιάρης**

τοῦ Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Ἐνα ἀπ' αὐτά τά μικρά ἐπαγγέλματα πού ἀναφέραμε πιό πάνω είναι καὶ τοῦ Ἀρκουδιάρη.

Στήν Ἑλλάδα ζεῖ ἡ ἄρκτος ἡ κοινή. Αύτή δηλαδή πού ἔχει καστανόφαιο χρῶμα, φθάνει τά 300 κιλά θάρος, ἔχει μῆκος 2 περίπου μέτρα καὶ ὑψος 1,20 μ.

Πρόκειται γιά ἓνα ἄγριο ζῶο μέ τρομερή δύναμη. Μπορεῖ μέ ἓνα κτύπημα νά σωριάσει κάτω ὀλόκληρο θόδι ἢ μέ τό τρέξιμό της νά φθάσει γρήγορο ἄλογο, ἀφοῦ τό ἓνα της πήδημα φθάνει τά 4 μέτρα.

Τρέφεται μέ καρπούς, φροῦτα, καλαμπόκι, φύλλα δένδρου, βελάγγια καὶ δέν ἀφήνει τίς κάμπιες καὶ τά μυρμήγκια. Ἀν ὅμως είναι πεινασμένη μπορεῖ νά φάσι καὶ σάρκες ἀπό μικρά, ἀλλά καὶ μεγάλα ζῶα, πού τότε κυνηγᾶ.

Ἡ καλύτερη λιχουδιά τῆς ἀρκούδας είναι τό μέλι, γι' αὐτό ὅπου καὶ ὅταν θρεῖ μελίσσι ἄγριο ἡ καὶ ἥμερο τό λεηλατεῖ τελείωσ.

Στόν ἄνθρωπο ἐπιτίθεται μόνο ὅταν είναι τραυματισμένη ἢ ὅταν θρεθεῖ σέ κάποιο ἀδιέξοδο, ὅπότε ἡ ἐπίθεσίς της μοιάζει μέ τυφώνα. Σ' αύτή τήν περίπτωση είναι δυνατόν νά γλυτώσει ὁ ἄνθρωπος ὅταν πέσει κάτω καὶ προσποιηθεῖ τόν πεθαμένο. Θυμηθεῖτε ἐδῶ τόν σοφό μῆθο τοῦ Αἰσώπου, τόν σχετικό μέ τή φιλία τῶν ἀνθρώπων.

Μῆθοι σχετικοί μέ τήν ἀρκούδα ὑπάρχουν πολλοί ἀπ' τήν ἀρχαία μυθολογία, ὅπως αὐτός τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μεγάλης καὶ Μικρῆς Ἀρκτου, μέχρι καὶ τίς μέρες μας, ὅπως καὶ παροιμίες. Σέ μᾶς κυριαρχεῖ ἡ «τό νησιτικό ἀρκούδι χορό δέν κάνει».

Ἡ καστανή ἀρκούδα (*ursus arctos*) είναι τό μεγαλύτερο θηλαστικό στήν Ἑλλάδα. Ζεῖ κοντά 30 χρόνια καὶ γεννᾷ κάθε δύο χρόνια ἀπό ἓνα ἔως τρία μικρά, τά ὅποια ὑπεραγαπᾶ τόσο πολύ πού μέ τό τρυφερό, γι' αὐτή σφιχταγκάλιασμά της ἀρκετές φορές τά σκάει.

“Οταν ἡ ἀρκούδα συλληφθεῖ μικρή ἐξημερώνεται καὶ τότε ἀρχίζουν τά βάσανά της. Τήν πουλοῦσαν στούς γύφτους - κυρίως - τούς λεγόμενους ἀρκουδόγυφτους.

Αὐτοί, ἀφοῦ πρῶτα τῆς τρυποῦσαν τῇ μύτῃ, τῆς περνοῦσαν μέσα ἔνα χαλκᾶ. Ἐπί πλέον τῆς φοροῦσαν καὶ μιά καπιστράνα. Ἐτοι ἔξασφάλιζαν τήν πειθαρχία της, γιατί μιά παροιμία λέει: «Τῆς ἀρκούδας ἂμα θγάλεις τό χαλκᾶ θά δεῖς ἃν εἶναι ἥμερη ἡ ἄγρια».

Σίγουροι λοιπόν καὶ ἀσφαλεῖς ἀρχίζαν τήν ἐκπαίδευσή της, ἀρχίζαν νά τήν μαθαίνουν νά ... χορεύει.

Ἄνοιγαν ἔνα λάκκο καὶ μέσα σ' αὐτόν ἀναθαν φωτιά. Πάνω ἀπ' τή φωτιά ἔβαζαν μιά λαμπρίνα ἡ ὁποία, δημοσίευσαν φυσικό, πυρακτωνόταν. Στή συνέχεια ἀνάγκαζαν τήν ἀρκούδα νά βρίσκεται πάνω στή λαμπρίνα, ἀλλά ἡ φωτιά τῆς ἔκαιγε τά πόδια καὶ τότε αὐτή ἀρχίζε τά πηδήματα. Τήν ἵδια στιγμή ὁ γύφτος χτυποῦσε ρυθμικά τό νταούλι του. Τό κάψιμο στά πόδια της καὶ ὁ ἥχος τοῦ νταούλιοῦ γινόντουσαν ἔνα, δενόντουσαν μέσα στή μνήμη της. Ἀπό δῶ καὶ πέρα κάθε φορά πού θά ἀκούει τόν ἥχο τοῦ νταούλιοῦ, θά θυμάται τό κάψιμο ἀπ' τή λαμπρίνα καὶ ἀρχίζει νά χοροπηδᾶ, φαινόμενο πού ἔμεις τό λέμε ... χορό.

“Οταν τελείωνε ἡ ... ἐκπαίδευσις τῆς ἀρκούδας, τότε ὁ ἀρκουδιάρης ἐπαιρνε τό νταούλι του, τόν «Μᾶρκο» του - ὁ Μᾶρκος είναι τό συνηθισμένο ὄνομα τῆς ἀρκούδας - καὶ τήν ἐκπαίδευμένη μαϊμοῦ του καὶ ξεκίναγε γιά νά γυρίσει ἀπό χωριό σέ χωριό γιά νά παρουσιάσει τό ... θέαμα, ἀντί βέβαια κάποιου εἰσιτηρίου.

“Η παράστασις ἀρχίζε μέ τό χορό τῆς ἀρκούδας. “Οταν τελείωνε ὁ ... «Μᾶρκος» τήν ἐπίδειξή του, ἐρχόταν ἡ σειρά τῆς μαϊμοῦς ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε τόν μόνιμο σύντροφο τῆς ἀρκούδας.

“Ἐπειτα ἀπό σχετική ἐκπαίδευση ἡ ... «Μάρω» - συνηθισμένο ὄνομα τῆς μαϊμοῦς - ἔκανε δρισμένα καμώματα:

«Πῶς φυλάει ὁ δραγάτης τ' ἀμπέλια;» ἔλεγε ὁ ἀρκουδιάρης καὶ ἡ μαϊμοῦ ἀνέβαινε πάνω στό στυλιάρι πού κρατοῦσε αὐτός καὶ ἀφοῦ ἔβαζε τό χέρι της σκιάδιο, κυττοῦσε δεξιά καὶ ἀριστερά.

«Πῶς στολίζεται ἡ κυρία;» ρωτοῦσε ὁ ἀρκουδιάρης, δίνο-

ντάς της ἔνα καθρεφτάκι καὶ κείνη ἀφοῦ γιαλιζόταν ἔκανε πώς φτιασιδώνεται.

-«Πῶς ἀγκαλιάζονται οἱ ἐρωτευμένοι;» καὶ ἡ Μάρω ἀγκάλιαζε τὸν ἀρκουδιάρη μέ τρυφεράδα.

-«Πῶς κοιμᾶσαι;» ἔλεγε ὁ ἀρκουδιάρης καὶ κείνη ξάπλωνε καὶ ἔκανε τὴν κοιμισμένη.

- «Τί κάνουμε ὅταν κλέβουμε Μάρω;» κι ἡ Μάρω ἔβαζε κλειστή τή χούφτα της κάτω ἀπ' τή μασχάλη της κι οἱ θεατές γελοῦσαν μ' αὐτά τά καρώματα τῆς μαῖμοῦς. Μήπως στ' ἀλήθεια ὑπῆρχε κι ἄλλος τρόπος ψυχαγωγίας, ὅπως κινηματογράφος, τηλεόραση κ.λ.π. γιά νά ψυχαγωγηθοῦν; Ἡ ἄφιξις κοιπόν τοῦ ἀρκουδιάρη στό χωριό ἤταν γεγονός καὶ ἄς πίστευαν, προληπτικοί ὅπως ἤταν, ὅτι ὁ ἐρχομός του ἔφερνε δύστυχο χρόνο.

Ἐκτός ὅμως ἀπ' τήν ψυχαγωγία πού προσέφερε ἡ ἀρκούδα στούς χωρικούς, προσέφερε καὶ τίς ιαματικές της ἰδιότητες. Χαρά σέ κείνους πού τούς πονοῦσε ἡ μέση, γιατί τόν πόνο

τους θά τούς τόν ἔπαιρνε ἡ ἀρκούδα ὅταν αὐτοί θά ξάπλωναν καὶ ἐκείνη θά τούς πατοῦσε.

Διηγοῦνται στήν Ἀμφίσσα ὅτι ἡ ἀρκούδα γιάτρευε καὶ τίς ... ἀμυγδαλές. Μέ τό μαλακό πέλμα της μάλλον τό λαιμό αὐτοῦ πού ἀπό τίς ἀμυγδαλές πονοῦσε καὶ ὅπως φαίνεται ἔσπαγε τήν πυώδη ἀμυγδαλή, ἔφευγε ἀπ' ἐκεῖ τό πῦον καὶ ὁ λαιμός γιατρευόταν καὶ ὁ πυρετός ἔπεφτε. Ἐδῶ βέθαια δέν θά ἀσχοληθοῦμε μέ τά ἀποτελέσματα καὶ τίς συνέπειες αὐτῆς τῆς προσπάθειας τῆς ἀρκούδας.

Πίστευαν ἀκόμα ὅτι λίγες τρίχες ἀπ' τήν ἀρκούδα ἤταν πολύ καλό φυλαχτό.

Τελευταία φορά πού .ἡλθε ἡ ἀρκούδα στήν περιοχή τῆς Ἀμφίσσης ἤταν στίς 12-4-1991. Ἄλλα τότε ἐπενέβησαν οἱ οἰκολόγοι καὶ ὁ Εἰσαγγελέας ἔκανε κατάσχεση τῆς ἀρκούδας καὶ δίκαιε τόν ἀρκουδιάρη⁽¹⁾, σύμφωνα μέ τόν νόμο, γιά παράνομη μεταφορά, αίχμαλωσία καὶ περιφορά θηράματος σέ κοινή θέα.

Τήν ἀρκούδα παρέλαθε ὁ Πρόεδρος τοῦ ΕΟΣ Ἀμφίσσης (Ὀρειβατικός Σύλλογος) τήν ὁποία κράτησε μέχρι τίς 22-8-1993, τής γιάτρεψε τίς πληγές, τή συνέφερε ἀπό τήν ἄθλια κατάσταση στήν όποια θρισκόταν καὶ τελικά τήν παρέδωσε στό Κέντρο Περιθάλψεως Ἀρκούδας που βρίσκεται στό Βίτσι.

Μέ τήν εὔκαιρία πρέπει νά πούμε ὅτι τό ΚΠΑ εἶναι μιά ἑταιρεία γιά τήν προστασία καὶ διαχείριση τῆς ἄγριας ζωῆς καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὅτι τό ΚΠΑ στήν Ἑλλάδα εἶναι γιά τά εύρωπαϊκά δεδομένα πρωτοποριακό σέ σύλληψη καὶ ἐκτέλεση.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Τό ὄνομα τοῦ ἀρκουδιάρη ἤταν Ἀντώνιος Ταραπόσσος ἀπ' τήν Ἀλεξάνδρεια Ἡμαθίας.

‘Ο Γαλατᾶς

Τοῦτο τό ἐπάγγελμα δέν τό ἔξαοκοῦσε κανένας στήν περιοχή μας καὶ τοῦτο γιατί κάθε οπίτι γιά τίς ἀνάγκες του σέ γάλα, ἰδιαίτερα ὅταν εἶχε παιδιά, διατηροῦσε μία ἥ καὶ δύο γύριδες, οἱ ὁποῖες τροφοδοτοῦσαν τήν οἰκογένεια μέ τό ἀπαραίτητο γάλα γιά τά παιδιά, τήν ... τριψάνα γιά τούς μεγάλους, ἄλλα καὶ τήν παρασκευή τοῦ ἀπαραίτητου γιά τή χρονιά γλυκοῦ τραχανᾶ καὶ «φύλλου», δηλαδή τῆς χυλοπίττας.

Στίς πόλεις ὅμως πού δέν ὑπῆρχε ἥ εὐχέρεια γιά τή διατήρηση γίδας ἥταν ἀναγκαία ἥ παρουσία τοῦ γαλατᾶ.

‘Ο γαλατᾶς ἥταν αὐτός πού φορτωμένος ἀπ’ τή μιά πλάτη τή «ρόστρα», δηλαδή τήν λαμαρινένια προθήκη, μέσα στήν ὁποία ἔβαζε τά γιαούρτια, τά πηγμένα σέ πήλινους κεσέδες καὶ ἀπ’ τήν ἄλλῃ τό δοχεῖο μέ τό γάλα γιά νά τά φέρει στή γειτονιά καὶ νά τά προσφέρει στίς ... κυράδες, τίς συνήθως ψηλομύτες, πού οὔτε τό ὄνομά τους δέν ἔλεγαν στό ... θλαχάκι, τό παιδί τοῦ γαλατᾶ δηλαδή, γιατί εἶχαν τήν ἀξίωση τό φτωχόπαιδο αὐτό πού κατέβηκε ἀπό κάποιο Λευκαδίτι π.χ., ἀγράμματο, ἀθγαλτο καὶ ἀπονήρευτο νά ζέρει τήν Α’ ἥ Β’ κυρία ὅλης τῆς συνοικίας πού γύριζε φορτωμένο φωνάζοντας ... ὁ γαλατᾶς...

Μοῦ ἔλεγε δικός μου ἀνθρωπος πώς ὅταν κατέβηκε, παιδάκι ἀκόμα, στό Παλαιό Φάληρο, μέ τήν τόση ἀρχοντιά καὶ τίς τόσες βίλες, γιά νά μή θίξει τήν κυρία τάδε, πού ἀγόραζε κάθε μέρα γιαουρτάκια καὶ μάλιστα θερεσέ καὶ ἐπειδή δέν ἤξερε τό ὄνομά της κι ἀκόμα ἐπειδή δέν τολμοῦσε νά τή ρωτήσει, ἀπ’ τό φόβο μήν τήν προσβάλει, σημείωνε κάποιο ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό ἥ γεγονός ὅπως: κ. «Μαύρη γάτα», ἐπειδή ὅταν πρωτοπῆγε στό σπίτι της εἶδε ἀπ’ ἔξω μιά μαύρη γάτα, κ. «Κόκκινο τριαντάφυλλο» ἐπειδή στήν αὐλή της εἶχε ἔνα τέτοιο πού τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἥ κ. «Μεσοφόρι», ἐπειδή αὐτή πάντα τόν προκαλοῦσε βγαίνοντας γιά τό γιαουρτάκι της φορῶντας μόνο τό μεσοφό ρι της κ.λ.π. κ.λ.π.

‘Αναφέρω τοῦτο τό ἐπάγγελμα πού χάθηκε, ἀφοῦ πλέον η ΕΒΓΑ, ἥ ΔΕΛΤΑ, ἥ ΦΑΓΕ καὶ ἄλλες σοῦ προσφέρουν τό γάλα μέ τά 0,2 κ.λ.π. λιπαρά καὶ τό γιαούρτι ἐπίσης καὶ μάλιστα ἐμπλουτισμένο μέ φροῦτα κ.λ.π. καὶ ἀπήλαξαν τόν γαλατᾶ ἀπ’

τό νά γυρίζει φορτωμένος τίς «μόστρες» καί τά δοχεία. Γίνεται μνεία ότι ύπηρξαν καί περιπτώσεις πού ό γαλατᾶς διέθετε καί ... σούστα γιατί ή πελατεία του ήταν μεγάλη καί ό τορέας του ἐπίσης μεγάλος καί ότι μετά τόν Β' Παγκόσμιο πόλεμο είδαμε ἀρκετά τρίκυκλα.

Πρίν ἀπ' τόν γαλατᾶ πού ἀναφέραμε, ό όποιος γύριζε φορτωμένος τά γαλακτοκομικά του προϊόντα, είχαμε ἄλλον πού γύριζε μέ τήν ἡ τίς κατοίκες του ἀπό σπίτι σέ σπίτι, νά τίς ἀρμέγει μπροστά στά μάτια τῆς νοικοκυρᾶς, γιά νά μήν τῆς πουλᾶ νοθευμένο γάλα, ἀσχετα ἀν αὐτός είχε βρεῖ τρόπο καί μπροστά στά μάτια τῆς νά τό νοθεύει μέ γάργαρο νερό.

‘Ο «πονηρός βλάχος» κάτω ἀπ' τή μασχάλη του είχε ἔνα ἀσκί μέ νερό γεράτο κι ἀπό πάνω φοροῦσε τήν πουκαμίσα του. ‘Οταν ἔφθανε στό σπίτι τῆς νοικοκυρᾶς, ἔπαιρνε τό κατσαρόλι τῆς καί μπροστά τῆς ἄρχιζε τό ἀρμεγμα τῆς γίδας του. Τότε ἔσφιγγε τή μασχάλη του καί μέ τό εἰδικό σωληνάκι πού κατέληγε στή χούφτα του, ἀπ' τό κρυμμένο σκόπλο του, ἔβγαζε τό νερό, τό όποιο πωλοῦσε ώς γάλα ... ὀλόπαχο! ’Ας μήν ξεχνᾶμε τό: ‘Η πενία τέχνας κατεργάζεται’ καί τό νεοελληνικό: ‘Η φτώχεια τέχνες κι ἡ π’τανιά φτιασίδι’. Εἴπαμε ότι στήν περιφέρειά μας δέν είχαμε γαλατάδες. ‘Έγινε ὅμως αύτή ἡ ἀναφορά γιατί σχεδόν ὅλοι οι γαλατάδες τῆς παλιᾶς Ἀθήνας ήταν ἀπ' τήν ὁρεινή Φωκίδα.

Πολλά ἀπ' τά παιδιά αύτά ἀνέθηκαν ψηλά, μεγαλούργησαν. ‘Έγιναν ἐπιχειρηματίες δυνατοί. Καί ἡ Φωκίδα σεμνύνεται, ιδιαίτερα ἡ Δωρίδα, γιατί μεταξύ τῶν ἄλλων ἔχει νά παρουσιάσει τό δημιουργό τῆς ΔΕΛΤΑ, ἡ όποια ξεπέρασε τά σύνορα τῆς Ἐλλάδος.

‘Ο Λοῦστρος

‘Ο σύμπαθέστατος ἐκεῖνος ἄνθρωπος μέ ἔνα σκαμνάκι γιά νά κάθεται καί τό κασελάκι του, τό κασελάκι τοῦ λούστρου, τό στολισμένο μέ καθρεφτάκια καί ἄλλα μπιχλιμπίδια πού είχε προορισμό πρῶτα γιά νά βάζει μέσα του καί γύρω του τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα του, ὅπως βοῦρτσες, φέλπες κ.ἄ., ἄλλα καί τά διάφορα θερνίκια του καί δεύτερον νά πατᾶ πάνω του καί σέ εἰδική ύποδοχή τό παπούτσι του ὁ πελάτης.

Στίς μικρές πόλεις ὁ λοῦστρος γύριζε φορτωμένος τό σκαμνάκι του καί τό κασελάκι του καί φώναζε τό ... λοῦστρος, ἐνῷ στίς μεγάλες πόλεις ύπηρχαν καθορισμένες θέσεις ὅπου πήγαιναν οἱ λοῦστροι καί καθόντουσαν ὁ ἔνας δίπλα στόν ἄλλον καί ὅταν δέν είχαν πελάτη κτυποῦσαν τή βούρτσα πάνω στό κασελάκι γιά νά δηλώσουν τήν ἐκεὶ παρουσία τους στούς περαστικούς.

‘Απλή ἦταν ἡ δουλειά τους καί σχετικά γρήγορη καί ὀπωσδήποτε τίμια! Τό γιατί τό ἐπάγγελμα τοῦ λοῦστρου ἔγινε συνώνυμο θριστᾶς δέν ξέρω.

Σάν ἔφθανε ὁ πελάτης παπούσσε μέ τό ἔνα του πόδι στό κασελάκι. ‘Ο λοῦστρος σάν πρώτη του δουλειά ἦταν νά τοῦ ἀνασηκώσει τό παντζάκι, ἀφοῦ τίς περισσότερες φορές τό ξεσκόνιζε. Κατόπιν τοῦ ἔθαζε δεξιά καί ἀριστερά στό παπούτσι ὁμορφοκομμένα καρτόνια γιά νά προφυλάξουν τίς κάλτσες ἀπό τυχόν λέρωμα μέ θερνίκι. Στή συνέχεια μέ μιά εἰδική βούρτσα ξεσκόνιζε τό παπούτσι καλά, τό καθάριζε πολύ καλά καί κατόπιν ἔθαζε πάνω του τό ἀνάλογο θερνίκι, τό ὅποιο τίς περισσότερες φορές ἦταν σέ εἰδικά μπουκαλάκια καί ὅχι στά κλασικά κουτιά.

‘Η ἐπάληψις τοῦ παπουτσιοῦ γινόταν μέ ἐπιμέλεια καί στή συνέχεια ἄρχιζε ἡ προσπάθεια τοῦ λουστραρίσματος μέ δύο βοῦρτσες συγχρόνως. Μετά ἀπό ἀρκετό κτύπημα - βούρτσισμα τοῦ παπουτσιοῦ ἔμπαινε ὁ «λοῦστρος», δηλαδή μιά ἀλοιφή πού είχε σκοπό νά δώσει τήν ποθούμενη γιαλάδα στό δέρμα. “Οταν τελείωνε καί αὐτή ἡ διαδικασία, ἔθγαζε τά καρτονάκια, κατέβαζε τό ρεβέρ τοῦ παντελονιοῦ καί μέ τή βούρτσα κτυποῦσε λίγο τή σόλα, σημάδι πώς τελείωσε τό πρῶτο παπούτσι καί

εἶχε σειρά τό δεύτερο. Ὁ πελάτης διέκοπτε τό διάβασμα τῆς ἐφημερίδας του, τή συζήτηση ἡ τούς στοχασμούς του καὶ ἔδινε τό ἄλλο του παπούτσι στόν λοῦστρο. "Οταν τελείωνε καὶ μέτό δεύτερο παπούτσι ὁ λοῦστρος τοῦ ἔλεγε τό ... «μέγειά» καὶ κεῖνος πλήρωνε τόν κόπο τοῦ λούστρου.

Σημειώνω ὅτι γυάλιορα παπουτσιῶν ἔκαναν κατά κανόνα οἱ ἄνδρες. Σπάνια οἱ γυναῖκες ἔβαζαν τό πόδι τους πάνω στό κασελάκι καὶ τότε....

«Πώς νά πλουτίσει ὁ φουκαρᾶς;
μπροστά σέ τέτοια γάμπα
ἄς πάει καὶ τό παληάρπελο,
τῆς τά γυαλίζει τζάμπα».

Στίς μεγάλες πόλεις ύπηρχαν καὶ καταστήματα μέ 2-4-10 θέσεις, ἀνάλογα τῆς πάτσας, τά ὄνομαζόμενα «Στιλβωτήρια».

Τώρα χάθηκε τελείως τό ἐπάγγελμα αὐτό γιατί θγῆκαν καινούργιες ἀλοιφές ἡ διάφορα ἄλλα χημικά ύγρα πού δέν χρειάζονται κάν βούρτσα, ἀσχετα ἀν αὐτά καταστρέφουν ἀνεπανόρθωτα τό δέρμα τῶν παπουτσιῶν.

“Ἐ! καιρός φέρνει τά λάχανα, καιρός τά παραπούλια...».

Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης

τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ

‘Απ’ τίς 9 Φεβρουαρίου 1875 μέχρι σήμερα ᾔχει περάσει πολύς καιρός. Συγκεκριμένα ᾔχει περάσει ἕνας ὀλόκληρος αἰώνας, ὁ 20ός καὶ τὸ 1/4 ἀπ’ τὸν προηγούμενο τὸν 19ο.

Σ’ ὅλο αὐτό τὸ χρονικό διάστημα τῶν 125 χρόνων ἥλθαν καὶ ἔφυγαν χιλιάδες, μυριάδες ἄνθρωποι ἀπό τούτη τὴν κοινωνία, χωρίς νά ἀφῆσουν κανένα ἔχνος πίσω τους. Σ’ αὐτὸν τὸν κανόνα ὑπάρχουν ἐλάχιστες ἔξαρέσεις πού μερικοί κατάφεραν μέ τίς πράξεις τους νά ξεφύγουν ἀπ’ τὸν ἀφανισμό, ἀπ’ τὸν θάνατο τῆς ἀνωνυμίας καὶ πῆραν μιά θέση στὴν ἱστορία, ἔγιναν ἀθάνατα σύμβολα.

Μία ἀπ’ αὐτές εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ Νικολάου Γιαγτζῆ. Γιά τὸν Νικολ. Γιαγτζῆ ἔχουν γραφεῖ πολλά, ἰδιαίτερα ἀπ’ αὐτούς πού μέ τῇ βοήθειά του φωτίστηκαν, μορφώθηκαν, σάν ἐλάχιστο δεῖγμα μεγάλης εὐγενωμοσύνης, ἀλλά ὅσα καὶ ἂν γραφοῦν πάλι λίγα θᾶναι, γι’ αὐτή τὴν ξεχωριστή φυσιογνωμία τῆς Ἀμφίσσης. Γι’ αὐτό ἐπιχειρῶ καὶ γώ νά κάνω ἕνα μικρό μνημόσυνο, μέ τὴν εὔκαιρία τῶν 125 χρόνων ἀπ’ τὸν θάνατό του.

‘Ο Νικόλαος Γιαγτζῆς εἶναι γεννημένος τὸ 1786 καὶ ἀναθρεμμένος στά Σάλωνα. Τό σωστό εἶναι νά τὸν λέμε ‘Αναγνώστη - Νικόλαο Γιαγτζῆ ἀφοῦ εἶχε δύο μικρά δνόματα.

Καί μέ τὴν εὔκαιρία τούτη τὸ «γιαγτζῆ» στά τούρκικα σημαίνει «λαδέμπορας».

‘Ο πατέρας του, ἀπ’ τοὺς καλούς νοικοκυραίους στά Σάλωνα, ὁ Χ”Στάθης, ἔστειλε τὸν γυιό του Νικόλα στό ἐξωτερικό, μέ σκοπό τὸ ἄπλωμα τῶν ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων. Ἐτοι ὁ Νικόλας ἔμεινε στὴν Τεργέστη, τὴν Ἀγκώνα καὶ στὴ Μελίτη ἀρκετό χρονικό διάστημα καὶ κεῖ ἔμαθε καλά τὰ ἴταλικά. Καί δῶ ἀρχίζει νά ξεχωρίζει ἡ φυσιογνωμία τοῦ μεγάλου μας εὐεργέτη. Ἀντί νά νοιάζεται νά πουλᾶ μόνο τὰ λάδια καί

τίς ἐλιές πού τοῦ ἔστελνε ἀπ' τά Σάλωνα ὁ πατέρας του καὶ νά πολλαπλασιάζει τά πλούτη του, διψασμένο γιά μάθηση τό φωτεινό του μυαλό, φρόντισε νά πλουτίσει τίς γνώσεις του καὶ ἀφησε τόν ἑαυτό του νά ἐρωτευθεῖ τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδας του.

Τό 1818 γυρίζει στή σκλαβωμένη του πατρίδα καὶ μυημένος στή Φιλική 'Εταιρεία ἀρχίζει τό ἔργο μέ σκοπό τήν ἀπελευθέρωση τοῦ γένους του. Κατηχεῖ στή Φιλική 'Εταιρεία τούς προκρίτους τῶν Σαλώνων καὶ μέ χρήματα αὐτῶν φροντίζει νά γεμίσουν οἱ σπηλιές γύρω ἀπ' τό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία μέ πολεμοφόδια. Καὶ ὅταν ... «Ἄλλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου», ἀνέβηκε στό ιστορικό μας Μοναστήρι καὶ μέ τόν Καπετάνιο Πανουργιᾶ ἀποφασίσανε τόν μεγάλο ξεσκωμό.

Αὐτός ξεσκήκωσε τό Γαλαξείδι. Βρέθηκε δίπλα στόν Πανουργιᾶ καὶ τά παλληκάρια του στήν ἀπελευθέρωση τῶν Σαλώνων καὶ τοῦ κάστρου των, τοῦ πρώτου κάστρου πού ξαναέγινε ἐλληνικό ἔπειτα ἀπό ἀγῶνα. Καπετάνιος ἔγινε ὁ ἴδιος γιά νά λάβει μέρος σέ πολλές μάχες, χωρίς νά σταματήσει τίς προσπάθειές του γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἀγωνιζομένων 'Ελλήνων, ἀλλά καὶ γιά τόν ξεσκωμό τῶν νησιῶν καὶ ὅλης τῆς ὑπόλοιπης Ρούμελης.

Άλλα δείγματα τῆς πολύ μεγάλης φιλοπατρίας του καὶ τῆς πίστεως του σ' αὐτόν τόν ἀγῶνα είναι καὶ τά παρακάτω γεγονότα.

Πρῶτον. "Οταν στίς 5 Μαΐου 1825 ἔκανε τό γάμο του μέ τήν κόρη τοῦ μεγαλονοικούρη Στάθη Κεχαγιᾶ καὶ ἀδελφή τοῦ Ἡλία, στά Σάλωνα καὶ μέ κουμπάρο του τόν Γιάννη Γκούρα, ἔφθασε τό μαντάτο ὅτι οἱ Τούρκοι πού ξεκίνησαν ἀπ' τό Μεσολόγγι πλησιάζουν στήν περιοχή μας. Τότε ὅλοι ἀφησαν τόν γάμο καὶ ἔτρεξαν στά Πέντε "Ορια νά σταματήσουν ἐκεῖ τόν ἐχθρό. Μαζί τους ὅμως κι ἀπ' τούς πρώτους-πρώτους ἦταν καὶ ὁ γαμπρός, ὁ Νικ. Γιαγτζῆς, ἀφήνοντας στά κρύα τοῦ λουτροῦ ἡ νύφη.

Κι ἔνα δεύτερον. 'Αφήνω τόν ἴδιο νά μᾶς τό πεῖ. «...'Αφοῦ ὅλα ταῦτα παρῆλθον, μετέβην εἰς Ναύπλιον εἰς τά 1826 Μαρτίου 26, πρός ἀνάπαισίν μου. 'Αντί τῆς ἀναπαύσεώς μου θλέπω μέ μεγίστην μου λύπην τάς ἀνάγκας τῆς πατρίδος μας

καὶ τῆς σεθαστῆς ἡμῶν Κυθερνήσεως ἔκθαλα καὶ τό χρηματικόν μου λείψανον τό ὄποιον μέ εἶχεν μείνει διά τήν πολυάριθμον οἰκογένειά μου καὶ αὐτό τοῦτο λέγω τό παρεχώρησα εἰς τήν μεγίστην ἀνάγκην τῆς πατρίδος κατά τό ἐνδεικτικόν ὅπου ἔχω εἰς χεῖρας μου. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ μόνη ἡ ἀλήθεια...».

‘Υπάρχουν κι ἄλλα ἀρκετά, πολλά θά ἔλεγα, τέτοια δείγματα φιλοπατρίας πού παραλείπουμε ἀπό τήν ἀνάγκη τοῦ χώρου.

‘Από τότε πού ἐγκαταστάθηκε στή Σύρα ἄρχισε νά ἀσχολεῖται ξανά μέ τό ἐμπόριο χωρίς νά σταματήσει νά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του ὅπου καὶ ὅταν τοῦ τό ζητοῦσε ἡ Κυθέρνησις καὶ ὁ Βασιλᾶς του.

‘Από τήν Κυθέρνησην παρασημοφορήθηκε μέ τό Ἀργυρό παράσημο τοῦ Ἀγῶνα, κι ἀπ’ τόν Οθωνα, ἀργότερα, μέ τόν Σταυρό τοῦ Σωτῆρα.

Στή Σύρα κάνει συνεταιρο του τόν κατά 25 χρόνια νεώτερόν του κουνιάδο του Ἡλία Κεχαγιᾶ, καὶ ἐμπορεύεται μέ μεγάλες ἐπιτυχίες. Ὁρως ποτέ δέν ξέχασε τήν πατρίδα του. Τό καλοκαίρι τοῦ 1847 ξαναγύρισε στήν Αμφισσα πλέον καὶ ὅχι Σάλωνα καὶ ἀπ’ ἐδῶ γράφει σέ κάποιο του γράμμα: «Τέλος πάντων σήμερον τό πρωὶ ἔφθασα ἐνταῦθα ... φθάσας εἰς τήν ἀγαπημένη μου πατρίδα, ἀντάμωσα καὶ ἀσπάστηκα τούς σεβαστούς γονεῖς».

Δέν παρέλειψε νά ἀνεβεῖ στό ἀγαπημένο του Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία νά προσκυνήσει, νά δεῖ τούς μοναχούς του καὶ νά ξαναθυμηθεῖ τό ξεσηκωμό πού πρίν ἀπό 25 χρόνια ἔκανε μαζί μέ τούς καπεταναίους καὶ τόν Δεσπότη Ήσαΐα.

‘Η ὅλη του πολιτεία στήν Σύρα, πού ἦταν ἄριστη καὶ ἀπό πάσης πλευρᾶς, ὁδήγησε τούς Συριανούς νά τόν κάνουν Δημογέροντα. Καὶ ἀπό τή θέση τούτη ὁ Γιαγτζῆς προσέφερε πάρα πλλά. Πίστευε στήν ἀξία τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ γι’ αὐτό ἔκανε στή Σύρα Γυμνάσιο κι ἔφερε ἐκεῖ σάν δάσκαλο τόν σοφό Νεόφυτο Βάμβα.

Τίποτα δέν εἶχε νά ζηλέψει ἀπ’ τή ζωή ὁ ἥρωας μας, ἀν ἡ σκληρή μοῖρα δέν τοῦ ἔπαιρον ἀπό κοντά του τήν ἀγαπημένη του γυναῖκα. Τώρα ὅλη του ἡ στοργή, ὅλη του ἡ ἀγάπη πέφτει

στήν μονάκριβή του κόρη, τήν Φωτεινή, τήν όποια παντρεύει στά 20 της χρόνια. Γιά γαμπρό διάλεξε ἔναν Ἀμφισσέα, τό γυιό τοῦ συμπολεμιστῆ του, στόν ἀγῶνα, Γιώργη Παπαηλίο-πουλο.

‘Ο μορφωμένος νέος ἦταν τότε 30 ἑτῶν καὶ ὑπῆρετοῦσε ώς Γραμματέας στό Ὑπουργικό Συμβούλιο.

Πόση χαρά ἔνοιωσε ὅταν ἡ Φωτεινή του τόν ἔκανε παπποῦ, χαρίζοντάς του τήν ἐγγονούλα του Παναγούλα, ἀλλά καὶ πόσο μεγάλο ἦταν τό κτύπημα τῆς μοίρας του ὅταν μέσα στά 1850 τοῦ πῆρε ὁ Χάρος καὶ τῇ θυγατέρᾳ του καὶ τήν ἐγγονή του.

‘Ο Νικ. Γιαγτζῆς ἔμεινε στή Σύρα καὶ τά ὑπόλοιπα χρόνια τῆς ζωῆς του. Δούλεψε γι’ αὐτή σκληρά, μεθοδικά, σάν νά ἦταν δική του πατρίδα καὶ τῆς πρόσφερε τόσα ὅσα κανένας ντόπιος δέν θά μποροῦσε. ‘Ομως τήν ἀγαπημένη του Ἀμφισσα δέν ξέχασε ποτέ κι ὅταν ἔνοιωσε ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, ἀφησε ὅλη τή μεγάλη του περιουσία, πού μέ τόσο τίμιο ίδρωτα ἀπέκτησε, σ’ αὐτή μέ πρόθεση τήν ἐκπαίδευση τῶν νέων της. ‘Ετοι ἐδῶ στή Σύρα, στίς 4 Μαΐου 1873 καὶ στό συμβολαιογραφεῖο τοῦ Ἀθανασίου, ἔκανε τή διαθήκη του.

«ἐπί πάσης τῆς περιουσίας μου καὶ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς, διορίζω κληρονόμον μου τόν Δῆμον Ἀμφίσσης, ἵνα ἀνεγερθῇ καὶ συντηρηθεῖ εἰς αἰώνα τόν ἄπαντα ἐν Ἀμφίσσῃ Σχολείον καὶ Γυμνάσιον, ὁργανιζόμενα καὶ καταρτιζόμενα κατά τούς νόμους τοῦ Κράτους. Φρονῶν, ὅτι ἡ ἀπαίδευσία γεννᾶ ὅλα τά κακά, θέλω καὶ ἐγώ νά συντελέσω κατά τήν δύναμή μου εἰς τό νά προλαμβάνονται διά τῆς ἐκπαίδευσεως» λέει σ’ αὐτή.

Τριακόσιες χιλιάδες (300.000) δρχ. ἦταν ἡ περιουσία του ἀπό τήν όποια ὁ Δῆμος Ἀμφίσσης ἔπρεπε νά κάνει ἔνα Δημοτικό Σχολεῖο καὶ ἔνα Γυμνάσιο.

Τώρα ἡρεμος, ἡσυχος περιμένει τήν ὥρα τῆς φυγῆς του ἀπό τοῦτο τόν κόσμο γιά νά πάει νά θρεῖ τίς ἀγαπημένες του γυναῖκα, κόρη καὶ ἐγγονή. ‘Ετοι στίς 9 Φεβρουαρίου 1875, Κυριακή ἦταν, ἥλθαν τά τέλη του, τά όποια ἦταν χριστιανά, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα καὶ εἰρηνικά.

‘Ο Δῆμος Ἀμφίσσης μέ ψήφισμά του στίς 21 Φεβρουαρίου 1875, ἀποδέχθηκε τή μεγάλη του δωρεά πρῶτα καὶ ἔπειτα

όνόμασε τό τέκνο του τοῦτο «αἰώνιο εὐεργέτη» καί καθόρισε νά τοῦ γίνεται μνημόσυνο κάθε χρόνο, στή Μητρόπολη τῆς Ἀμφίσσης, τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐξ ὀλόκληρα χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια ἀνεγέρσεως τῶν διδακτηρίων καί τό 1882 τελείωσε τό μεγαλόπρεπο νεοκλασικό, διώροφο μέγαρο, μέ εύρυχωρες αἴθουσες, γραφεῖα, χημείο, βιβλιοθήκη καί ὅλους βοηθητικούς χώρους κι ἀκόμα ἐμπλουτισμένο μέ δόλα τά ἐποπτικά μέσα καί ὅργανα πού ἤταν ὀπαραίτητα γιά τή διδασκαλία τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας, τῶν Μαθηματικῶν καί τῆς Γεωγραφίας. Τή σχολική χρονιά 1882-1883 ἄρχισε τή λειτουργία του κι αὐτή σταμάτησε ἔπειτα ἀπό 56 χρόνια, γιατί οι μηχανικοί τῆς ἐποχῆς ἀπεφάσισαν ὅτι εἶναι ὀκατάλληλο, ἔπειτα ἀπό τούς σεισμούς τοῦ 1938 καί ἃς χρειάστηκαν μεγάλες ποσότητες ἐκρηκτικῶν νά τό κατεδαφίσουν τό 1955, ἔπειτα δηλαδή ἀπό πλήρη ἐγκατάλειψη 17-18 χρόνων.

Κανείς δέν πλήρωσε τό ἐγκλημα τῆς ἐγκαταλείψεως καί στή συνέχεια τῆς κατεδαφίσεως αὔτοῦ τοῦ μνημείου, τό ὅποιο ὑπῆρξε ὁ τηλαυγής φάρος γιά τόσα χρόνια πού φώτιζε τά βήματα τῶν νέων τῆς Ἀμφίσσης καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

Πολλοί καί μεγάλοι ἐπιστήμονες ἀπεφοίτησαν ἀπ' τό Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης.

Τό Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης εἶχε τήν εὐχέρεια νά ἐπιλέγει τούς καθηγητάς του ἀπ' τούς καλύτερους τῆς Ἑλλάδος, ἀπ' τούς δόπιους μάλιστα ἀρκετοί ἔγιναν καί καθηγηταί Πανεπιστημίου καί Ἀκαδημαϊκοί.

Πῶς, λοιπόν, μέ τέτοιες κτιριακές ἐγκαταστάσεις, μέ πλήρη ἑξοπλισμό καί μέ τέτοιο ἐκπαιδευτικό προσωπικό, νά μή θυγοῦν ἀπ' αὐτό πολλοί καί ἄριστοι ἐπιστήμονες;

Καί ἔνα ἄλλο ἐρώτημα. Πῶς εἶναι δυνατόν νά ξεχαστεῖ ὁ ... «αἰώνιος εὐεργέτης;»

Νά πῶς κατάφερε ὁ Νικόλαος καί Ἀναγνώστης Χ"Εύσταθίου Γιαγτζῆς καί ξέφυγε ἀπ' τόν θάνατο τῆς ἀνωνυμίας καί ξεμεινε στ' ἀλήθεια ... «αἰώνιος».

Νίκ. Γιαγτζής

Κυνηγετικά 1

τοῦ Εὐθύμου Χ. Ταλάντη

-«Ρέ Ντιλιλῆ μάτια, μάτια ρέ, τ’(ου)φέκα ρέ, τ(ου)φέκα!!!» είπε μέ στόμφο ὁ Πανάγος καὶ ἀμέσως ξέσπασαν καὶ οἱ δυό στά γέλια.

-«Γιά πέστε, θρέ παιδιά, καὶ σέ μένα γιατί γελάτε; Τί συμβαίνει;», εἶπα μέ ἀπορία.

Ήταν ἔνα καλοκαιριάτικο βραδινό πρίν μερικά χρόνια, ὅταν ἀκόμα δούλευαν στό περίπτερό μας οἱ γονεῖς μου καὶ πήγαινα καὶ ἐγώ τά βράδια καὶ τούς θοηθοῦσα, δίπλα στόν ΟΤΕ, στήν Ἀμφισσα. Ήταν γιά μένα μιά εὔκαιρια νά διαβάσω τήν ἐφημερίδα μου καὶ τά περιοδικά καθώς καὶ νά «κουτσομπολέψω» μέ διάφορους φίλους πού θά περνοῦσαν ἀπό ἐκεῖ, ἐνῶ παράλληλα ξεκούραζα τούς γονεῖς μου πού πήγαιναν ἐνωρίτερα στό σπίτι, γιατί ἐγώ θά καθόμουν ώς ἀργά τό βράδυ.

Ἐκεῖνο λοιπόν τό βράδυ εἶχα γιά παρέα μου στό περίπτερο, τόν Πανάγο τόν Πουρνάρα, ἔναν ἀπ’ τούς πιό μανιακούς κυνηγούς. Ἀνεξάντλητη πηγή κυνηγετικῶν συμβάντων καὶ ἀφηγήσεων. Ἀριστος οἰκογενειάρχης καὶ εὐχάριστος ἀνθρώπος, παραστατικότατος στίς ἀφηγήσεις του, ἀν καὶ λίγο ὑπερβολικός μερικές φορές (ἀφηγήσεις μετά τῶν σχετικῶν καρκευμάτων ὅπως χαρακτηριστικά λέει καὶ ὁ Ἰδιος).

Παρόλο τό ἀτύχημα πού ἔπαθε στό ἀριστερό του χέρι, ὅταν νεαρός ἀκόμα ἔσκασε στά χέρια του μιά ἵταλική ἀραβίδα καὶ τοῦ ἀκρωτηρίασε τρία δάχτυλα, δέν τόν ἐμποδίζει ὅμως σέ τίποτα νά συνεχίζει νά κυνηγᾶ. Τό κυνήγι εἶναι πραγματικά ἡ ζωή του ὅπως καὶ οἱ περιοσότερες συζητήσεις στήν παρέα του, εἶναι πάντα γύρω ἀπ’ τό κυνήγι.

Ἐτοι καὶ κεῖνο τό βράδυ ὅταν μέ εἶδε στό περίπτερο ἥρθε νά μοῦ κάνει παρέα. Φυσικά οἱ συζητήσεις μας ἦταν κυνηγετικοῦ περιεχομένου. Κάποια στιγμή, ἀργά τό βράδυ πέρασε ἀπ’ τό περίπτερο μέ τό μηχανάκι του γιά νά ψωνίσει ὁ

Κώστας 'Αγγέλου, γνωστός μέ τό παρατοούκλι «Ντιλιλής». Παλιός κυνηγός, πολύ εύχαριστος τύπος καί καλός φίλος.

Μόλις τόν είδε ό Πανάγος πετάγεται καί τοῦ λέει:

«Ρε Ντιλιλή μάτια, μάτια ρέ, τ' φέκα ρέ, τ' φέκα!!!»

Καί ἀμέσως ξέσπασαν καί οἱ δυό στά γέλια. Παρά τίς προτροπές μου, γιά νά μοῦ ἔξηγήσουν τί είναι τέλος πάντων αὐτό πού τούς κάνει νά γελοῦν, γιατί καταλάθαινα ὅτι ἔχει σχέση μέ τό κυνήγι.

'Ο Κώστας μοῦ λέει:

«Αύτά Θύμιο οὔτε στόν παπᾶ δέν πρέπει νά τά ἔξομολογηθοῦμε καί μήν κοιτᾶς τώρα πού γελάμε, νευρικό είναι τό γέλιο, γιά κλάμματα είμαστε».

Τέλος πάντων μετά ἀπό ἐπίμονες προσπάθειες δικές μου γιά νά ίκανοποιήσω τήν περιέργειά μου πού είχε πραγματικά ἔξαψει πάρα πολύ, ἀρχισε ό Κώστας νά μοῦ ἀφηγεῖται τήν περιπέτεια μέ τή σημασία τῆς φράσης πού ἔκανε τούς δυό ἀντρες νά γελοῦν.

Πρίν 20 μέ χρόνια στά νιάτα μας, πού ἡ κάφα τοῦ κυνηγιού μᾶς είχε πάρει τά μυαλά καί δέν σκεφτόμαστε τίποτα ἄλλο, ἀπ' τό πῶς θά φέρουμε ὁπωσδήποτε θήραμα μέ ὅποιοδήποτε τρόπο, κάναμε μερικές ύπερβάσεις. Μιά ἀπ' αὐτές ἦταν καί ἡ καθοριστική γιά μένα, στό νά διακόψω ἀπό μόνος μου γιά μερικά χρόνια τό κυνήγι.

Ἐνα βράδυ είχαμε πάει μέ τό αὐτοκίνητο τοῦ συχωρεμένου τοῦ 'Αλέκου τοῦ Καραπλῆ - ξέρεις τόν «Τζίτζο», ὅπως τόν λέγαμε ὅλοι μας - καρτέρι γιά ἀγριογούρουνα. Ἐκείνη τήν ἐποχή στήν περιοχή «Ράχη» τῆς Αμφισσας είχε τόσα πολλά γουρούνια πού ό ἀείμνηστος μπαρομπα-Θανάσης Λαζογιώργος ἡ Θάνος, ό πρωτος κυνηγός στήν Αμφισσα, 85 ἑτῶν τότε, ἔνα σούρουπο πού είδε ἔνα κοπάδι ἀπ' αὐτά, νόμισε ὅτι περνάνε κοπάδια πρόβατα γιά τά χειραδιά.

Τό αὐτοκίνητο, λοιπόν, ἔνα στέοιον ΟΠΕΛ ΟΛΥΜΠΙΑ μοντέλο τοῦ '58, τό ὁδηγοῦσε ό 'Αλέκος. Στή μέση ἦταν ό Πανάγος, δεξιά ἐγώ, πίσω ό Κώστας ό Γαζέτας καί ό Νώντας ό Οίκονόμου. Ἐκείνο λοιπόν τό πρωϊνό, ἀχάραγα ἀκόμα, ἐπιστρέφαμε πίσω ἀπραγοί, ἀλλά ἀρκετά κουρασμένοι. Ἐγώ βασικά λαγοκοιμόμουν ὅπως καί οι ἄλλοι.

Κάποια στιγμή και ἐνδή τό αύτοκίνητο ἔπαρνε τήν κλειστή στροφή πάνω ἀπ' τό χωριό Αϊγιώργη ("Άγιος Γεώργιος") στή στρούγκα τοῦ «Χασότη», ξαφνικά μάτια ἀστραφαν στά φῶτα τοῦ αύτοκινήτου. Πετάγεται ὁ Τζίτζος καὶ λέει:

- «Ρε Ντιλιλή, μάτια, μάτια ρέ, τ'φέκα ρέ, τ'φέκα».

"Οπως ἡμουν μισοκοιμισμένος πετάγομαι, ἀρπάζω τό ὄπλο, τό ὄπλιζω καὶ ἀρχίζω νά πυροβολῶ πρός τόν σωρό πού φέγγιζαν τά μάτια. 'Αμέσως ἀρκετά κουδούνια καὶ τοοκάνια ἀκούστηκαν ἀπ' τά γίδια πού εἶχαν σταλιάσει δίπλα στό δρόμο πού οκόρπισαν τρομαγμένα.

- «Ρέ, πάει τά σκότωσες τά γίδια!!!» λέει ὁ Πανάγος καὶ ἀρχιος νά κακοπαθιέται.

Μιά παγωμάρα ἔπεσε μέσα στό αύτοκίνητο πού σημειωτέον δέν σταμάτησε τήν πορεία του καὶ προσπεράσαμε τήν στρούγκα μέ τά γίδια. Εἶχαμε συνειδητοποιήσει ὅλοι ὅτι τά μάτια πού εἶδαμε δέν ἦταν ἀπό ἀγριογούρουνα, ἀλλά ἀπ' τά γίδια τοῦ συχωρεμένου τοῦ «Χασότη» (Μαστρογιαννόπουλου).

Ήρθαμε στήν "Άμφισσα χωρίς νά καθήσουμε νά δοῦμε τί ζημιά εἶχαμε κάνει. Χίλιες δυό σκέψεις περνάγανε ἀπ' τά μυαλά μας καὶ ἐνα σωρό σχέδια καταστρώναμε γιά τό πώς θά ἀντιμετωπίζαμε τό γεγονός καὶ πῶς θά ἀποφεύγαμε τίς συνέπειες τοῦ νόμου. Τελικά στήν σκέψη ὅτι μπορεῖ νά είχα σκοτώσει καὶ τόν τσοπάνη, ή συνείδησή μου δέν μέ ἀφηνε. 'Αποφάσισα νά ἀναλάβω τίς εὐθύνες μου καὶ νά δοῦμε τελικά τί κάναμε.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφεξε ὁ Θεός τή μέρα καλά καὶ πήραμε τά κιάλια γιά νά κατοπτεύσουμε πρῶτα ἀπό μακριά τόν τόπο, γιά νά δοῦμε τί είχε γίνει στήν στρούγκα τοῦ τσοπάνη. Βλέπαμε δυό σκούρα πράγματα, ἀλλά δέν εἴμαστε σέ θέση οὔτε μέ τά κιάλια νά ξεχωρίσουμε ἂν πρόκειται μόνο γιά γίδια ἢ καὶ γιά τόν τσοπάνη. 'Αποφασίσαμε, λοιπόν, νά στείλουμε κάποιον δικό μας στήν στρούγκα γιά νά δεῖ ἀπό κοντά τί ἀκριβῶς ἔγινε. Εἶχαν εἰδοποιηθεῖ καὶ μερικοί τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μας γιά τό συμβάν καὶ ἔγινε μιά μικρή σύσκεψη μεταξύ μας ὅπου τελικά ἀποφασίστηκε νά πάει ὁ πατέρας μου καὶ ὁ Πανάγος γιά νά δοῦνε τί ἔγινε.

Πήγε πρῶτος ὁ Πανάγος καὶ ἀφοῦ είδε ἥρεμο τόν «Χασότη»

τόν καλημέριος καί τοῦ εἶπε μέ τρόπο γιά τό συμβάν.
Γνωριζόντουσαν βλέπεις!

- «Πανάγο, εἶχαν ἄγιο τά παιδάκια μου σήμερα!» εἶπε ὁ τσοπάνης. «Οἱ δραμιάρες πέρναγαν πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου. Εύτυχῶς πού εἶχα σκύψει νά ρίξω καρπό στίς ταῖστρες».

- «Ἐντάξει» γύρισε καί εἶπε ὁ Πανάγος κάνοντας καί σχετική χειρονομία στόν πατέρα μου πού ἦταν κάπως παραπίσω.

‘Ο γέρος μου νόμισε ὅτι ὁ Πανάγος ἔκανε κάποια οἰκονομική συνδιαλλαγή μέ τόν τσοπάνη, σχετικά με τή ζημιά καί παίρνοντας ἔνα ὑφος κάπως ὑπεροπτικό, λέει στόν «Χασότη»:

-«Ἐ!!! ρέ τί ἔγινε ἐδῶ; Πόσα εἶναι νά πλερώσουμε γιά τή ζημιά;» καί κάνει μιά κίνηση νά βάλει τό χέρι στήν τσέπη γιά νά βγάλει χρήματα.

Κόκκαλο ὁ Πανάγος καί ὁ τσοπάνης. ‘Ο μέν Πανάγος δέν ἔξερε πῶς θά ἀντιδράσει ὁ τσοπάνης, ὁ δέ τσοπάνης εἶχε μιά τάση μᾶλλον νά ἀρπάξει κανένα ξύλο καί νά τούς κυνηγήσει.

Τελικά τά δύο σκοῦρα πράγματα πού βλέπαμε μέ τά κιάλια ἦταν ἡ κάπα τοῦ τσοπάνη καί ἔνα τσουβάλι, πού στή φούρια του νά φυλαχτεῖ ὁ ἴδιος ἀλλά καί νά μαζέψει τά γίδια του πού ἀλαφιάσανε τά εἶχε πετάξει ἀναρχα δίπλα στήν στρούγκα.

‘Απ’ τίς τουφεκιές βέβαια δέν ἔπαθε κανένας τίποτα, ἄγιο εἶχαν, οὔτε ὁ τσοπάνης οὔτε τά γίδια, ἀλλά ἐγώ προσωπικά ἀπό τότε ἔπαθα τέτοιο κλονισμό πού γιά μερικά χρόνια εἶχα σταματήσει τελείως τό κυνήγι. Εύχομαι νά μήν συμβεῖ ποτέ σέ κανέναν τέτοιο περιστατικό καί ιδιαίτερα στούς νέους κυνηγούς πού δο νά εἶναι τόσο ἀπειροί καί αὐθόρμητοι κατά τή διάρκεια τῆς δραστηριότητας τοῦ κυνηγιοῦ.

Τώρα μετά ἀπό τόσα χρόνια μιά τόσο δυσάρεστη περιπέτεια πού τελικά τήν ξεπεράσαμε ἀνώδυνα καί χωρίς συνέπειες, μᾶς κάνει νά γελάμε ἔστω καί νευρικά, ἀν καί θά ’πρεπε μᾶλλον νά κλαίμε μέ τήν θύμηση τῆς τραγελαφικῆς αὐτῆς ιστορίας.

Βέβαια ὁ Κώστας Ἀγγέλου καί ὁ Πανάγος ὁ Πουρνάρας εἶναι σήμερα ἀπ' τούς βετεράνους κυνηγούς τῆς Ἀμφισσας, πάντα μάχιμοι καί μέ καλά σκυλιά. ‘Απ’ αὐτούς πού οι ἀναμνήσεις τους εἶναι πραγματικά ἀνεξάντλητη πηγή γνώσεων καί θυμοσοφικῶν διηγημάτων πού μέ ἔκαναν καί μένα νά γελάσω μέ τήν ψυχή μου, ιδιαίτερα δέ μέ τίς παραστατικότα-

τες χειρονομίες τοῦ Πανάγου, πού είναι σκέτη ἀπόλαυση νά τόν παρακολουθεῖς στίς διηγήσεις του. "Αν καὶ λίγο ὑπερβολικός, «διηγήσεις μετά τῶν σχετικῶν καρτυκευμάτων, ἔτσι γιά νοστιμιά» ὅπως χαρακτηριστικά λέει καὶ ὁ ἴδιος ὅταν τόν πειράζω, ὅτι πάλι τά παραφουσκώνει τά γεγονότα.

Γ. Καραϊσκάκης (1782 - 1827)

Χριστό: «Στερνή φορά»

τῆς Ρούλας Λιάσκου

Τήν πρώτη μας τήν «καλημέρα», τά πρώτα «νέα» τοῦ χωριοῦ, τά λέγαμε στή στάση τῆς συγκοινωνίας. Γιά χρόνια τώρα τό πρωΐ, άπέξω ἀπ' τό σπιτάκι τῆς Βάσως τοῦ Μάνου τοῦ 'Αντώνη, κεῖ στή στροφή τῆς δημοσιᾶς.

Κάθε φορά, πού περιμέναμε τό λεωφορεῖο νά περάσει, πού θά μᾶς πήγαινε στά Σάλωνα ἢ στήν 'Ιτέα, Γαλαξείδι.

'Η Βάσω, γιαγιά μ' ἐγγόνια πιά μεγάλα, ἢ παλιά εὐγενικιά μου φιλενάδα, ἔρχεται ν' ἀποχαιρετήσει τό σπιτάκι της πού θά κατεδαφιστεῖ.

Ἐρχεται βιαστική στή θυγατέρα της γιά ν' ἀνταμώσει πού-φτασε ἀπ' τήν 'Ιτέα νά τήν πάρει.

- «Θά όμορφήνουμε τή γειτονιά» μᾶς λέει ἢ θυγατέρα της, θά κτίσουμε, είχαμε πάει στούς Δελφούς νά κόψουνε τό ρεῦμα...».

Στ' ἀλήθεια δύσκολο, πιό ὄμορφη νά φανταστῶ τούτη τή γειτονιά, πού τόσο ἀγαποῦσα.

Κοιτάζω μέ συγκίνηση - στερνή φορά - τήν ξύλινη σκαλίτσα καί τό χαγιάτι τό μικρό, τή γνώριμη φιγούρα του, τά καφετιά παράθυρα, τά δλόφρεοκα λουλούδια στό ψηλό τό πεζουλάκι.

'Η Βάσω, τά χαρηλά παραθυρόφυλλα σπρώχνει, καλά νά κλείσουνε, τό σπίτι π' ἀδειασε νά τό σφαλίσει, ὅπως ἔχει ἀρχίσει ὁ ἐπίλογος τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

Μπαίνει στό σπίτι, δέ μιλᾶ, κλείνει τήν πόρτα πίσω. Τούτη ἡ γωνιά, είν' ἡ γωνιά της, μιά ὀλάκαιρη ζωή, μνήμες, χαρές καί λύπες πού ξυπνᾶνε.

Χτές, μοῦ εἶπαν, πήγε στή γειτόνισσα τή γλάστρα της μέ τόν βασιλικό, γιά νά τής τόν ποτίζει κι ἐδῶ ν' ἀφήσει στό χωριό κάτι δικό της...

Πῶς νά ξεχάσω κείνα τά χαλκώματα τ' ἀστραφτερά, στήν

πεντακάθαρη τὴν κουζινίσσα;

Τό λεωφορεῖο φτάνει. Ἀνεβαίνουμε. Ἡ Βάσω εἶναι στό σπίτι ἀκόμα. Ποιός ξέρει, πόσο πόνεσε ἡ γέρικη καρδιά της, στή δίνη τῶν κωρῶν, πού ὅλα τ' ἀλλάζει...

Μά ἡ ζωή δέ σταματᾶ. Τό λεωφορεῖο ξεκινᾶ.

Κι ὁ δρόμος μπρός δλάνοιχτος, γεμάτος φῶς καί ἥλιο...

Αλέξανδρος Υψηλάντης

Τό Δημοτικό τραγούδι

τῆς Ασημίνας Α. Ταλάντη

Τό δημοτικό τραγούδι πέρασε ἀπό διάφορες φάσεις ἐξελίξεων, τόσο τής μορφῆς ὅσο καὶ τοῦ περιεχομένου του, ώστόσο οἱ ρίζες εἶναι πολύ βαθιές. Ἡ μουσική καί ὁ λόγος εἶναι τά δυό κύρια συστατικά του στοιχεῖα.

Τόν κυρίως συναισθηματικό χαρακτήρα του τόν ἀπέκτησε μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ, χωρίς ὅμως νά πάψει καί στό νεώτερο αὐτό στάδιο νά ἀποτελεῖ ὄμαδική ἐκδήλωση: εἶναι κτῆμα δλόκληρου τοῦ λαοῦ, ὁ λαός τό θεωρεῖ δημιούργημά του.

Εἰδικά τό πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν ἐλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ἀπασχόλησε ὡς τώρα ἀρκετούς μελετητές. Πρώτος ἀσχολήθηκε μέ αὐτό ὁ Γάλλος Κλαύδιος Φωριέλ πού εἶναι καί ὁ πρώτος ἐκδότης ἐλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (1824). Ὁ Φωριέλ ἔφθασε ὡς τόν 80 μ.Χ. αἰῶνα ὅπου συναντᾶμε γιά πρώτη φορά τή λέξη τραγούδι καί τό ρῆμα τραγουδῶ, μέ τή σημερινή του σημασία.

Ἡ σύνδεση αὐτή τῆς νεότερης φάσεως τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ μέ τήν ἀρχαία, ἔγινε μέσω τοῦ θεάτρου τό ὅποιο στά χρόνια τῶν Ρωμαίων γνώρισε ἴδιαίτερη ἀκμή καί ἀποτελοῦσε κέντρο ἔλξεως κάθε μουσικῆς καί ποιητικῆς κινήσεως.

Ἐκεῖνο πού πρέπει νά τονιστεῖ, εἶναι, ὅτι γιά τό λαό, ἀν ὅχι περισσότερο, τουλάχιστον ἔξισου μέ τά λόγια τόν συγκινοῦσε ὁ ἥχος, ἡ μελωδία τῶν τραγουδιῶν. Τά τραγούδια καθώς μᾶς ὑποχρεώνει τό ἵδιο τό ὄνομά τους δέν μποροῦμε νά τά ξεχωρίσουμε ἀπό τή μουσική τους. Δυστυχῶς ὅμως ἡ μουσική καταγραφή τῶν τραγουδιῶν εἶναι δύσκολη.

Τό περιεχόμενο τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶναι ἀρχαϊκό καί ἀπλοϊκό, ὅχι μόνο γιατί ἡ ὄμαδική ποίηση ὑποχρεωτικά ὑπόκειται σέ ἱδεολογικές καί συναισθηματικές ἀπλουστεύσεις, ἀλλά καί γιατί οι συνθῆκες ὑπό τίς ὅποιες διαμορφώθηκε ὁ

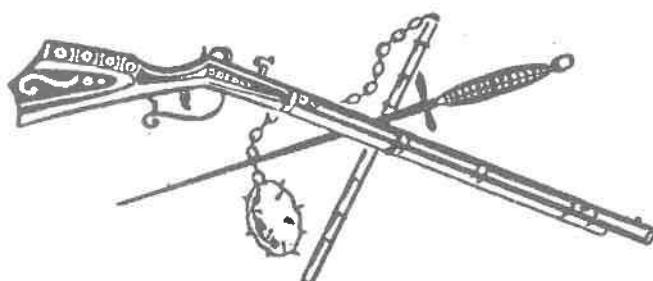
κύριος ὄγκος τῶν παραδομένων δημοτικῶν τραγουδιῶν μας, δέν ἐπέτρεπαν καμμία ἔξαιρετική πνευματική ἀνάπτυξη.

Τό εἰδικότερο περιεχόμενο τῶν διαφόρων τραγουδιῶν φαίνεται ἀπό τὴν κατάταξή τους σέ δρισμένες κατηγορίες. Στήν ἔκδοση τοῦ Πολίτη (1914) ὑπάρχουν ξεχωρισμένες οἱ ἀκόλουθες κατηγορίες:

1. Ἰστορικά, 2. Κλέφτικα, 3. Ἀκριτικά, 4. Παραλογές,
5. Νυφιάτικα, 6. Τραγούδια τῆς ἀγάπης, 7. Νανουρίσματα,
8. Κάλαντα, 9. Βαΐτικα, 10. Τῆς ξενιτιᾶς, 11. Μοιρολόγια*,
12. Γνωρικά, 13. Ἐργατικά, 14. Βλάχικα, 15. Περιγελαστικά,
16. Παιδικά, 17. Γιορταστικά (Λατρευτικά), 18. Ἐθιμικά.

Σήμερα τό δημοτικό τραγούδι βρίσκεται σέ φανερή κάμψη, ἔχει γίνει εἶδος τῆς παράδοσης. Τή θέση του ἔχει ίσως πάρει τό λαϊκό τραγούδι, πού ἡ διαδικασία τῆς γεννήσεώς του μπορεῖ νά είναι διαφορετική ἀπό ἐκείνη τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, βρίσκει ὅμως καθολική ἀποδοχή σάν συνέχεια τοῦ προηγούμενου, στίς λαϊκές μάζες καί αὐτό είναι ἔνα ἀναμφισθήτο ἀντικείμενο τῆς σύγχρονης λαογραφικῆς ἐρευνας.

* Τά Μοιρολόγια χωρίζονται σέ δύο κατηγορίες: α) τοῦ Χάρου, β) τοῦ Κάτω Κόσμου.

Τό Δημοτικό τραγούδι

του Ι. ΣΑΝΤΑΡΜΗ

Δασιά τό λέει ό κότουφας, δασιά τό λέει τ' ἀηδόνι,
δασιά τό λέγει κι ό παπάς στήν Ντρέμισσα ό Τζαμάλας,
τό λέει μέ τό τουφέκι του, τό λέει μέ τό μηλιόνι
καί μέ τό στόμα τοῦ σπαθιοῦ, μέ τήν κοψιά τῆς πάλας.

Μαυρολογάει τό ράσο του σέ κάμπους καί ρουμάνια
κι αύτό τό θυμιατήρι του τόν ἄνεμο μυρώνει,
τόν χαίρεται δλη κλεφτουριά, τόνε βλογᾶν τά ούράνια,
τόνε τιμάει κι ό Παρνασσός καί τόνε στεφανώνει.

ΣΗΜ.

δασιά, ἐπίρρ=πυκνά
μηλιόνι, τό=είδος μακρύκαννου τουφεκιοῦ
πάλα, ἡ=κυρτό πλατύ σπαθί μέ ἡ χωρίς δόντια
ρουμάνι, τό=πυκνό δάσος, λόγγος

Τζαμάλας Παπακώστας, ξακουστός Ρουμελιώτης κληρικός
καί καπετάνιος τοῦ 1821 ἀπ' τήν Ντρέμισσα τῆς Παρνασσίδας.
Πολέμησε στό Χάνι τῆς Γραβιᾶς, στόν Προφήτη Ἡλία τῆς
Ἀμφισσας, στόν Ἀετό, στήν Ὑπάτη, στό Δίστομο, στήν
Ἀράχωβα, στή Γραβιά, στή Σκάρμιτσα, στό Δοροκό, στή
Νευρόπολη, στό Βελεστίνο, στόν Ἀρμυρό, στήν Πέτρα τῶν
Θηβῶν καί στήν πολιορκία τῆς Ἀθήνας μέ ἀρχηγούς τόν
Γκούρα, τόν Πανουργιᾶ καί τόν Καραϊσκάκη. Στάθηκε
ὑπόδειγμα ἱερωμένου - πολεμιστὴ καί ὅπλαρχηγοῦ.

Η προτομή του Σφραγίδιου Πανούργα Πανούργα 1754-1854
εἰς Δρέπανα (Πανούργια)

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

Ἐλαιώνας
δ' Ἐνας γάμος στήν Τοπόλια

τοῦ ΓΕΝΙΚΟς

Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ πόλεμος στήν Μ. Ἀοία καὶ ὅσοι γύρισαν ἀπό κείνη τῇ μεγάλῃ καταστροφῇ ρίχτηκαν μέ τά μοῦτρα στήν ἀποκατάσταση πλέον τῶν νοικοκυριῶν τους.

Στό χωριό ἀνύπαντρος ἦταν ὁ Γιάννης Πράγκας (Ἰωάννης Κορδᾶς τό ἀληθινό του) καὶ θέλησε νά παντρευτεῖ καὶ νά νοικοκυρευτεῖ. Φτωχός! ἀλλά δέν ἔφτανε αὐτό. Ἠταν καὶ πολύ φευδός. Σχεδόν καμία λέξη δέν μποροῦσε νά προφέρει σωστά. Εἶχε ἔνα σπιτάκι χαμηλό, ξενταβάνωτο, παληό. Στό κατώϊ του εἶχε τό τραγί του καὶ τά λίγα μανάρια του.

Τέλος πάντων βρέθηκε ἡ νύφη. Ἠταν ἡ Γιωργίτσα Π., ἀπ' τό Σερνικάκι καὶ ἀνέλαβε νά τούς στεφανώσει ἔνας μεγαλονοικούρης τοῦ χωριοῦ, ὁ Ἡλίας Καβούρης.

‘Ο γαμπρός ἐπρεπε, ὅπως τό ἥθελε τό ἔθιμο, νά πάρει καὶ τό φουστάνι στήν ἀρραβωνιαστικιά του, ἀλλά λεπτά δέν εἶχε. Οἱ πονηροί τοῦ χωριοῦ ὅμως κάνοντας τόν ἀνήξερο, ρώτησαν τόν Γιάννη:

–Τό ἀγόρασες Γιάννη τό φουστάνι τῆς νύφης; καὶ κεῖνος πονηρότερος ἀπ' αὐτούς;

–“Οι! Κείν’ ἥθελε «Μοΐ» (Μώθ) καὶ γώ «Μπέϊ» (δηλαδή Μπέζ) καὶ δέν ταιριάξαμε...

‘Ο γάμος ὁρίστηκε τελικά γιά κάποια Κυριακή καὶ θά γινόταν στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ὅπως τό συνηθίζανε τότε καὶ ὅχι οὐέ ἐκκλησία. Τό ἔμαθε τό χωριό καὶ ἔτρεξε ἀκάλεστο, σχεδόν ὅλο, νά δεῖ ... τό γάμο, τό γεγονός τοῦ χωριοῦ. Τό μυστήριο ἀρχισε καὶ τελείωσε καλά καὶ ἀμέσως ἀρχισε ὁ χορός. ‘Ομως πάνω σέ κάποια κωλιά καὶ ἀπ' τό βάρος τῶν πολλῶν περιέργων καὶ ὅχι προσκεκλημένων, δέν ἄντεξε τό παληό πάτωμα καὶ ὑποχώρησε. Τότε οἱ περισσότεροι βρέθηκαν στό κατώϊ καὶ μέ πρώτη καὶ καλύτερη τήν νύφη νά βρίσκεται καβάλα πάνω στό ἀνυποπτο τραγί. Καὶ ὁ ἐνδιαφερόμενος τσεβδός γαμπρός:

-Φούλα μ', Φούλα μ' (νυφούλα μου, νυφούλα μου) τό νοῦ σ' στό τραι!!!...

· Άλλα τά εὐτράπελα τοῦ γάμου τούτου δέν σταματοῦν ἐδῶ.

· Η δεσποινίδα Β.Μ. πού ἡταν ἀρραβωνιασμένη, φερμένη ἀπό ἄλλο ὅρεινό χωριό καί θέλοντας μᾶλλον νά κάνει ἐπίδειξη στά ... ἀνώτερα προσόντα της, σημαιοστολήθηκε σά φρεγάδα τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ τήν ἡμέρα τῶν Φώτων, στό λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Φόρεσε δηλαδή τό καλό της φουστάνι, τό ... καπέλο της, πῆρε καί στά χέρια της τό παρασόλι της καί τήν τσάντα της καί πήγε στό γάμο τοῦ Πράγκα, τό γεγονός τοῦ χωριού. Μέ τό γκρέμιορα δμως τοῦ πατώματος αὐτή βρέθηκε κοντά στό παράθυρο καί ἔμεινε ἐκεī ἐπάνω καί ἀφοῦ δέν εἶχε κτυπήσει πουθενά καί ἀφοῦ δέν τήν ἐνδιέφερε ἄν κάποιος μποροῦσε νά ἡταν καί σκοτωμένος, τό μόνο πού τήν ἐνδιέφερε ἡταν ἡ ... ἐξάρτησή της καί:

-Γιάννη μ', Γιάννη μ'! Τά σέα μ' Γιάννη μ'! ζητοῦσε ἀπεγνωσμένα ἀπ' τόν ἀρραβωνιαστικό της νά τής βρεῖ τήν ... ἐξάρτησή της, δηλαδή τό καπέλο της, τήν τσάντα της, τήν ὁμπρέλα της. Αὐτά τήν ἐνδιέφεραν. Τόση καί τόση προσπάθεια καί φροντίδα καί πρόθες γιά τό πῶς θά φορᾶ τό καπέλο καί τό πῶς θά κρατᾶ τό ὁμπρελίνο της, νά πάνε χαρένες;

Μιά ἄλλη πού δέν εἶχε τήν ἐπίδειξιομανία, ἡ κακομοίρα Γιαννούλα Π. εἶχε βρεθεῖ κάτω, δίπλα στή νύφη πού ἡταν ἀκόμα καθάλα στό τραγί, γιατί δέν εἶχε συνέλθει ἀκόμα, φώναζε κι αὐτή τόν ἄντρα της - Γιάννης κι αὐτός - ἐνημερώνοντάς τον:

-Τοῦτα μ', τοῦτα μ' Γιάννη μ'. Τά ψαχνά μ' Γιάννη μ'! καί κράταγε τά πισινά της, κάτι πού ἔκανε τό τραγικό ἰλαρό.

Τότε παρουσιάστηκε ὁ γείτονας τοῦ γαμπροῦ, ὁ Σερέτης, ἔβαλε τά χέρια του στή μέση, δπως συνήθιζε, πῆρε ὕφος καί...

-Νά μ' χαθεῖς χαζο-Πραγκόγιαννε καί σύ κι ὁ γάμος σ', π' κάλεσες οὕλο τό χωριό νά ... σέ καμαρώσ!!

Καί ὁ γαμπρός, βγάζοντας τό ἄχτι του:

-"Ας βγάλ'νε τά καλέσματά τ'ς (ἀφοῦ δέν εἶχε σέ κανέναν στείλει κάλεσμα).

Καί ὁ Σερέτης τότε μέ πολλή χαρεκακία:

-"Ε! τότε. Καλό τό φουντάν'; Φούντα στό κατώϊ...

”Αμφισσα (Σάλωνα)

Ξαπλωμένη νωχελικά σέ μιά ἀπ' τίς ἀνατολικές πλαγιές τῆς Γκιώνας, κάτω ἀπ' τόν «Ἐλατό» κι ἀγναντεύοντας τόν χιλιοτραγουδισμένο Παρνασσό, τήν κατοικία Θεῶν, Μουσῶν και Χαρίτων και ἔχοντας στά πόδια τῆς τό πλέον εὔλογημένο φυτό τῆς γῆς, τήν ξακουσμένη ἐληά της, ἡ Ἀμφισσα, θυμᾶται τά καλά της περαομένα χρόνια, ἐκεῖνα πού δέν ἤταν φορτωμένα μέ τό σημερινό ἄγχος και τήν τρέλλα τοῦ κυνηγητοῦ τῆς δραχμῆς (κι ἀπό τοῦ χρόνου τοῦ εύρω).

Πολλές, ὀδόκληρος θησαυρός, είναι οἱ διάφορες «ἰστοριοῦλες» πού μπορεῖ κανείς ν' ἀκούσει, ιστοριοῦλες πού ἔφτιαξαν οἱ κάτοικοι τῆς, οἱ Σαλωνίτες δηλαδή. Βέβαια δέν είναι δυνατόν νά συλλεχθοῦν, νά καταγραφοῦν και νά ἀξιολογηθοῦν ὅλες. Ἐδῶ ἀπλά θά γράψουμε μερικές γιά νά τιμήσουμε και τήν ... πρωτεύουσά μας. Ἐχει τήν στενοχώρια της, γιατί οἱ κάτοικοι τῆς τῆς ἔκρυψαν τήν κορώνα της, τό κάστρο της μέ τά πεῦκα, λές και είχε ἀνάγκη ἀπό πράσινο, μήν τήν κακοκαρδίουμε και μεῖς...

6' «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε»

Ἀρχόντισσα και μέ μεγάλο κύκλο, ἀλλά και καλό, ἤταν ἡ κυρία Καπράλου, ἡ μάνα τοῦ ἄλλοτε Δημάρχου Ἀμφίσσης (Εύθυμιου Καπράλου).

Μεταξύ τῶν καλῶν, τῶν ἐκλεκτῶν τῆς φίλων ἤταν και ὁ Δεσπότης. Ο Μητροπολίτης Φωκίδος Αθανάσιος Παρίσσης, ὁ ἔξ Υδρας, ὅπως ἥθελε νά ἐπικαλεῖται.

Μεγάλη του ἡ θωριά, σωτός ἄρχοντας, αὐτοτρόπος σάν Δεσπότης και εὐγενικός, ίδιαίτερα μέ τό ἀσθενές φύλο και κουβαρντάς.

Εύσεβής ἡ περί ἓς πρόκειται κυρία, προσπαθοῦσε νά δεῖ μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς της, ἀφοῦ ἤταν ἀόματος, μέ ἀποτέλεσμα νά βλέπει τόν ... Μεγάλο Αγγελο, ὅπως ἔλεγε, ὁ ὄποιος ὅμως τή ... διαβεθαίωνε ὅτι ἤλθε ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς, τοῦ ἀφανι-

ομοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους γιατί οἱ ἄμαρτίες παραέγιναν πολλές καὶ μεγάλες. «Ἡγγικεν ἡ ὥρα...».

Κοντά της εἶχε τή Θυμιούλα ἀπ' τή Βουνιχώρα, κοριτσάκι τότε, ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἄλλες κυράδες εἶχαν ἄλλα κορίτσια γιά τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ τους. Ἡ Θυμιούλα, κορίτσι ἀπό φτωχή οἰκογένεια, ἀγράμματο, ἄλλα μὲ μεγάλο μυαλό φωτεινό, ξάστερο καὶ πολύ γρήγορο. Σάν ψηφρέτρια στό ἀρχοντικό, τό νοικοκυρόσπιτο τῆς Ἀμφισσας ἦταν πανταχοῦ παροῦσα καὶ ἔξυπηρετοῦσε τήν καλή της κυρία σέ δλα της. Τά κατάφερνε θαυμάσια καὶ ἄς εἶχε νά κάνει μέ καλή κυρά. Μιά μέρα ἡ Καπράλαινα μέ τίς φιλενάδες της ἔφτιαξε ἕνα γλυκό, ὅπως τό συνηθίζανε οἱ κυρίες τῆς ἐποχῆς. Τό γλυκό πέτυχε. Ἡ γεῦσις του, τό ἄρωμά του, ἡ ὅψη του ἦταν στήν ἐντέλεια. Κρίμα θᾶταν, λοιπόν, νά μήν τό δοκιμάσει καὶ ὁ σεβαστός, ὁ καλός φίλος, ὁ Δεσπότης.

Διάλεξαν, λοιπόν, τά καλύτερα κομμάτια, τά ἔβαλαν σ' ἕνα ὅμορφο κουτί, τά ἔδεσαν μέ καλλιτεχνικό τρόπο καὶ φώναξαν τή Θυμιούλα μέ τ' ἄλλα κορίτσια, πού δούλευαν στίς ἄλλες κυράδες τῆς συντροφιᾶς καὶ τούς ἔδωσαν τίς ἐντολές πρίν τούς παραδώσουν τό πακέτο.

-Θά πάρετε τό γλυκό καὶ θά τό πάτε στόν Δεσπότη, θά τοῦ τό δώσετε καὶ θά τοῦ πεῖτε ὅτι τό στέλνει ἡ κυρία Καπράλου. Τό καταλάβατε;

Καὶ ὅταν τά κορίτσια ἀπήντησαν καταφατικά, τότε ἡ κυρά ἐπανῆλθε:

-Μήν ξεχάσετε νά τόν φωνάξετε μέ τό: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε». Τ' ἀκοῦς Θυμιούλα; Δέν τόν φωνάζουν ἄλλιῶς τόν Δεσπότη. Θυμιούλα κατάλαβες;

Καὶ ἡ Θυμιούλα ... ξουράφι:

-Τό κατάλαβα κυρά. Θά τοῦ πῶ: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε», ἀντί γιά καλημέρα.

-Μπράβο Θυμιούλα! λέει ίκανοποιημένη ἡ κυρία. Πηγαίνετε τώρα καὶ τό νοῦ σας!

Τά κορίτσια πήρανε τό δέμα καὶ τραβήξανε ἵσια γιά τό Ἐπισκοπεῖο. Ἐπειδή ὅμως δέν ἔπρεπε νά κάνουν κανένα λάθος, κατά προτροπή τῆς Θυμιούλας, στό δρόμο πού πήγαν ναν ψιθύριζαν: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε». «τά σέβη μου

Σεβασμιώτατε».... καί χωρίς νά τό καταλάθουν ἔφθασαν στήν 'Επισκοπή.

Σάν ἔφτασαν βλέπουν κάποιον μέ ράσα νά σχίζει ξύλα καί χωρίς χασομέρια φωνάζουν ὅλες ... ἐν χορῷ: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε».

Δέν πρόλαβαν ὅμως νά τελειώσουν τήν προσφώνηση καί βλέπουν τόν ρασοφορεμένο πού ἔσχιζε τά ξύλα, νά σηκώνεται καί μέ τό μάτι του γεμάτο ἄπορία - μέ τό μοναδικό του μάτι, ἀφοῦ το ἄλλο τό εἶχε χάσει σέ ἀτύχημα - κουρασμένο καί ἐκνευρισμένο γιατί τό ξύλο εἶχε πολλούς ρόζους καί νά ρωτᾶ τά κορίτσια:

-Ξέρετε μωρέ σεῖς κανένα Σεβασμιώτατο νά σχίζει ξύλα;

'Ηταν ὁ διάκος Συμεών - ὁ Κλειδᾶς ἀπ' τήν Κέρκυρα - τόν ὅποιο εἶχε μαζέψει ὁ Ἀθανάσιος σέ ἑλεεινή κατάσταση, ὅταν εἶχε πάθει τό ἀτύχημα μέ τό μάτι του καί τόν εἶχε κοντά του. Καί ὁ Συμεών πού δέν ξέχασε ποτέ αὐτή τήν χειρονομία, τήν εὔεργεσία τοῦ Δεσπότη του τοῦ εἶχε ἀφοσιωθεῖ ἐντελῶς. 'Ο Δεσπότης χαριτολογῶντας τόν φώναζε «Ἀγλέωρα», ἀντί γιά Διάκο ἡ Συμεών.

Κουρασμένος, λοιπόν, ὁ Ἀγλέωρας, ὅταν ἀκουσε νά τόν ἀποκαλοῦν ... Σεβασμιώτατο ἥταν φυσικό νά ἀπορήσει, ἀν ὅχι τίποτε ἄλλο.

'Η Θυμιούλα ὅμως; Αύτός ὁ παπάς τῆς εἶχε χαλάσει ὅλη τή ... μανέστρα. Καί ἀφοῦ δέν εἶχε σχεδιάσει τίποτα ἄλλο ἀφῆσε τό γλυκό κατάχαμα, σχεδόν τό πέταξε καί ... ἐτράπη εἰς φυγήν. 'Αρέσως τούταν στά πόδια, ἀκολουθῶντας την καί τ' ἄλλα τά κορίτσια καί τρέχοντας χωρίς σταματημό φθάσανε γιά νά ξανακουρνιάσουν κάτω ἀπ' τίς ζεστές φτερούγες τῶν καλῶν τους κυράδων.

γ' Τά αὐγατερά φασόλια

Οίκοκυρά ἡ οἰκοδέσποινα, ἔτοι λένε τή γυναίκα πού εἶναι ἡ Κυρία, ἡ Δέσποινα τοῦ οἴκου. Αύτῆς τῆς γυναικας πού διευθύνει τά τοῦ οἴκου της ὀφείλουν ὅλοι οεθασμό καί ύπακοή γιατί τά προβλήματα τοῦ οπιτιοῦ πού καλεῖται νά λύσει εἶναι πολύ δύσκολα κι ὁ ρόλος της πάρα πολύ μεγάλος.

Ἡ νοικοκυρά μέ τήν ὁποία θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ ἥταν ἀπ' τούς τύπους ἐκείνους πού παραδίδονται ἀνευ ὄρων στό σύντροφό τους, πού χάνουν τελείως τήν ταυτότητά τους. Εἶναι ἡ Γιώργια, δηλαδή ἡ γυναίκα τοῦ Γιώργου ἡ ἡ Μαρία τοῦ Μήτου, ἡ ὅ,τι δήποτε ἄλλο ὅνομα, ἐκτός ἀπ' τό δικό της.

'Απ' τή Μικρά Ασία μᾶς εἶχε ἔλθη ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρ-Δημητροῦ καί εἶχε ἐγκατασταθεῖ στό Συνοικισμό, σέ κάποιο σπίτι πού τούς εἶχε παραχωρήσει τότε, τό πολύ ταλαιπωρημένο ἀπ' τούς συνεχεῖς πολέμους καί τήν τελευταία ἥττα, συμφορά του στήν Ιωνία, Ἐλληνικό κράτος.

Ο κυρ-Δημητρός ἥταν δραστήριος, ἔξυπνος, ἀλλά καί ἀγαπητός στήν κοινωνία τῆς Ἀρμίσσης. Εἶχε ἀνοίξει μαγαζί καί μέ τή δουλειά του ἔθγαζε καλά χρήματα καί κάλυπτε τίς ἀνάγκες τοῦ οπιτιοῦ του καί τίς δικές του, πού δέν ἥταν καθόλου λίγες.

Ἡ κυρία Ἀρετή ἀγαθή μέ ὅλη τή σημασία τῆς λέξεως, καλοσυνάτη, ἄκακη, ἀθώα, ἀλλά καί ἀφελής.

Κάθε πρωΐ ὁ κυρ-Δημητρός ἄφηνε τό σπίτι του καί τήν Ἀρετή του καί πήγαινε στήν ἀγορά, ἔψαχνε καί εὔρισκε αὐτό πού ἥθελε καί τό πήγαινε ἡ τό ἔστελνε στήν γυναίκα του νά τό μαγειρέψει γιά νά τό φάνε τό μεσημέρι. Τό πρόγραμμα τοῦ φαγητοῦ ἥταν δική του ύπόθεσις. Κάθε μέρα ἀγόραζε ὅ,τι χρειαζόταν καί τό παρέδιδε στή γυναίκα του, ἡ ὁποία ἥταν μαγείρισσα, γιά νά τό ἐτοιμάσει. Σήμερα ψάρια, αὔριο μακαρόνια, μεθαύριο κρέας, ἀπό κοντά δοσπρια καί οἱ μέρες περνοῦσαν καλές κι εὐλογημένες.

Μιά μέρα βγῆκε τό πρωΐ στήν ἀγορά καί πέφτει πάνω σ' ἕνα χωρικό πού εἶχε φορτωμένο τό μούλάρι του μέ πλατειά φασόλια. Τόν γνώριζε τόν κυρ-Δημητρό καί μόλις τόν εἶδε τοῦ λέει:

-Έχω, κυρ-Δημητρό, σήμερα πλατειά φασόλια ἀπ' τά καλύτερα χωράφια τῆς Καστριώτισσας. Πάρε, χωρίς δισταγμό και τίνι ἄλλῃ φορά πού θαρθῶ θά μου πεῖς.

Ἐνας φίλος τοῦ κυρ-Δημητροῦ πού παρακολουθοῦσε τή συζήτηση, ἐπιβεβαίωσε τά λεγόμενα τοῦ Καστριώτη, γιατί, ὅπως εἶπε, τά είχε δοκιμάσει. Ἐτσι ὁ κυρ-Δημητρός συμμορφώθηκε μέ τίς προτροπές τοῦ χωρικοῦ καί φίλου καί ἀντί γιά μιά μαγειριά πῆρε τρεῖς. Βρήκε στή συνέχεια τόν ἄνθρωπο πού ἔκανε θελήματα καί ἔστειλε στή γυναίκα του τά φασόλια.

Ἡ κυρία Ἀρετή τά πῆρε, τά καθάρισε καί τά ἔθαλε στόν τέντζερη γιά βράσιμο. Σέ λίγο τά φασόλια ἄρχισαν νά φουσκώνουν καί ὁ γνωστός τῆς Ἀρετῆς τέντζερης δέν τά χωροῦσε. Ἀμέσως ἡ καλή μας κυρία Ἀρετή, μέ δλη τήν ἀγάπη της, ἄρπαξε ἔνα πιάτο, τό γέμισε μέ φασόλια πού περίσσευαν ἀπ' τόν τέντζερη τῆς, θυμήθηκε πῶς ἡ φτώχεια στόν Συνοικισμό ἦταν μεγάλη καί τρέχει στήν κ. Σταμούλα πού δέν είχε ἄνδρα, ἄλλα μόνο παιδιά καί τῆς λέει:

-Κυρά Σταμούλα, πάρε λίγα φασόλια νά μαγειρέψεις γιά τά παιδιά σου. Εἶναι ἀπ' αὐτά πού μου ἔφερε σήμερα ὁ Δημητρός μου, τά πάρα πολύ αὐγατερά. Ἄλλα μέχρι νά πει καί δυό ζευγάρια κουβέντες, ὅταν γύρισε σπίτι της, μέ κατάπληξη εἶδε πῶς ὁ τέντζερης ἦταν πάλι γεμάτος. Ἅρπαξε πάλι γαθάθα τούτη τή φορά καί τροχάδην στή φίλη της καί γειτόνιοσά της Μαρίτσα.

-Καλέ Μαρίτσα, πάρε λίγα φασόλια νά μαγειρέψεις σήμερα. Μούφερε ὁ Δημητρός μου κάτι φασόλια, δέν ξέρεις πόσο βραστερά κι αὐγατερά εἶναι. Πάρτα νά φάει ἡ φαμελιά σου καί γύρισε ξανά σπίτι της. Καί σάν ἔφτασε τί νά δεῖ; Πάλι ὁ τέντζερης ἦταν γεμάτος. Ἄλλη γαθάθα σ' ἄλλη φιλενάδα, γιατί τά φασόλια τοῦ κυρ-Δημητροῦ της, σήμερα ἦταν ... πολύ αὐγατερά.

Τέλος πάντων. Τά φασόλια ἔθρασαν. Ὁ τέντζερης ἦταν γεμάτος χεῖλα-χεῖλα κι ὁ Δημητρός, ἀφοῦ ἔκλεισε τό μαγαζί του, ἔφθασε σπίτι του γιά νά δεῖ τή γυναίκα του κατενθουσιασμένη νά τόν περιμένει ... καί:

-Δημητρό μου, τί φασόλια ἦταν αὐτά πού ἔστειλες σήμερα; Τί αὐγατερά φασόλια; Παρά λίγο νά φάει δλη ἡ γειτονιά!

-Δέν καταλαβαίνω τί λές, θρέ 'Αρετή! Είναι θραυστερά καί αύγατερά ἀφοῦ είναι ἀπ' τὴν Καστριώτισσα καί γι' αὐτό πῆρα τρεῖς μαγειριές. 'Εσύ δὲ τὰβαλες;

Κόκκαλο ἡ 'Αρετή. Παρά λίγο νά μημηθεὶ τῇ γυναικα του τοῦ Λώτ. Δέν προσπάθησε κάν νά δικαιολογηθεὶ καί ὁ κυρ-Δημητρός συνειδητοποίησε ὅτι αὐτός ἔφταιγε πού δέν τῆς τά εἶχε μοιράσει σέ μαγειριές.

Τά κατορθώματα ὅμως τῆς 'Αρετῆς δέν σταματοῦν ἐδῶ. Νά μιά ἄλλη ιστοριούλα της τίν όποια διηγεῖτο ἡ καῦμένη μέ δὴ τήν ἀφέλειά της, ἄλλα καί μέ χάρῃ:

....«Εἶχα γεννήσει, λέει ἡ κυρία 'Αρετή, τήν τελευταία κόρη μου. 'Ένα θράδυ καί ἐνῶ κοιμόραστε, ἔχοντας τό μωρό μας δίπλα μας, αὐτό ἄρχισε τά κλάρματα. 'Ο Δημητρός μου, ἀφοῦ περίμενε νά σηκωθῶ καί γώ δέν σηκωνόμουνα νά δῶ τί ἔχει τό παιδί καί ἀφοῦ ἔκανε ὑπομονή, γιατί ἤξερε ὅτι ἐγώ δέν μπορῶ νά ἀνοίξω τά μάτια μου ὅταν ξυπνήσω, γιατί δέν θέλω νά χάσω τή συνέχεια, μοῦ λέει: «Σήκω θρέ 'Αρετή καί δός του λίγο θυζί, νά σταματήσει τό κλάμα. Θά σκάσει, τό κακόμοιρο, δέν ἀκοῦς;»

Καί γώ πῆρα τό παιδί ἀπό δίπλα μου καί τόβαλα στό στῆθος μου, χωρίς ὅμως ἀντί νά σταματήσει τό κλάμα, πλάνταξε καί ἄς προσπαθοῦσα ἐγώ νά ἀρμεχθῶ λίγο γιά νά τό γλυκάνω. Καί γιά νά μήν τά πολυλέγω, τό παιδί πήγε νά σκάσει. Τότε ὁ Δημητρός μου δέν ἄντεξε ἄλλο, σηκώθηκε καί ἄναψε τή λάμπα του πετρελαίου γιά νά δεῖ γιατί τό παιδί εἶχε φθάσει σέ τέτοιο σημεῖο. 'Όταν τό φῶς γέμισε τήν κάμαρα τί νά δεῖ; 'Εγώ εἶχα τό μωρό στήν ἀγκαλιά μου - κλεισμένα πάντα τά μάτια μου - ἄλλα ἀντί νά βάλω τή θηλή στό στόμα του μωροῦ, τήν εἶχα βάλει στό αὐτί του καί ἀρμέγοντας τό στῆθος εἶχα γεμίσει μέ γάλα, ὅχι μόνο τό αὐτί του παιδιοῦ, ἄλλα καί τά ροῦχα του ὅλα.

Τί ἄλλο νά σᾶς πῶ; Καταλαβαίνετε πῶς ἔγινε ὁ Δημητρός μου. Τί μοῦτρα ἔκανε. Δέ μέ μάλωσε, ἄλλα μέ ὑποχρέωσε νά ἀνοίξω τά μάτια μου γιά νά δῶ σέ τί χάλι εἶχα φέρει τό παιδί καί τά ροῦχα του.

....'Αλλά τί χειρότερη τιμωρία νά σου κάνει ἀπ' τό νά σέ ύποχρεώσει νά ἀνοίξεις τά μάτια σου μέσα στά ἄγρια μεσάνυ-χτα;

8' Εἶναι κακό νά κρυφακοῦς

Ἐτσι τά ἔχει μοιρασμένα ὁ Θεός. Σέ ἄλλον ἔδωσε πλούτη, σ' ἄλλον ὁμορφιά, σέ ἄλλον δύναμη καί σ' ἄλλονε μυαλό.

Στόν φίλο μας, τόν πρωταγωνιστή μας, ἔδωσε μόνο, τονίζω μόνο, τό τελευταῖο.

Φτωχός, μέ γυναίκα καί δύο παιδιά, προσπαθοῦσε νά τά βγάλει πέρα μέ μιά τσαγκαροθελόνα. Είχε ἀνοίξει καί μαγαζί. Τσαγκάρικο τό ἔλεγε. Μιά «τρύπα», κάπου 2Χ4. Μιά καρέκλα κι ἔνας πάγκος ἡταν ὅλα κι ὅλα τά ἔπιπλά του. Πελατεία είχε, γιά μπάλωμα τῶν παπουτσιῶν τούς γνωστούς του καί τούς φίλους του. Γά καινούργια παπούτσια κάπου κάπου, κάποιους χωριάτες πού δέν ἥξεραν τήν ὅλη κατάσταση.

Ο φίλος μας, Κώστας τό ὄνομά του, ἔχει ἀφήσει ἐποχή μέ τό ἀνεπανάληπτο χιοῦμορ του καί τήν μεγάλη του καρδιά πού ἔμοιαζε μέ μπαχτσέ! Μέ περιβόλι ... ἐλληνικά.

Τί καί τί δέν ἀφηγοῦνται ὅλοι ὅσοι τόν γνώρισαν καί τόν θυμοῦνται. Νά λίγα ἀπ' αὐτά πού ἔμειναν:

α. Εἴπαμε ὅτι μέσα στό στενό δρομάκι, πού τό λέγανε «άμαρτωλό» ἢ καί «κολασμένο», είχε ἀνοίξει τό ... «κατάστημά» του, τήν ... τρύπα του ὁ φίλος μας.

Κάποτε ἔφθασε στήν "Αμφισσα" κάποιος Πρωτοδίκης μέ μετάθεση. Θέλοντας νά γνωρίσει τήν "Αμφισσα", στήν ὅποια θά ἔμενε γιά - ποιός ξέρει πόσο - καιρό, πήρε τόν κλητήρα τού Πρωτοδικείου καί ἀρχισε νά περιδιαθαίνει τούς δρόμους τῆς ἀγορᾶς της στήν ἀρχή καί πιό περιφερειακά στή συνέχεια.

Κάποτε πέρασε καί ἀπ' τό ... κολασμένο στενό. Καλοκαίρι ἦταν καί ἀπόγευμα. Ἡ πόρτα τοῦ ... «καταστήματος», τοῦ φίλου μας κ. Κώστα δρθάνοιχτη. Μέσα ὁ μάστορας προσπαθοῦσε νά μπαλώσει κάποιο παπούτσι τοῦ πελάτη του πού δίπλα του περίμενε ἐκεῖ νά τό πάρει - είχε ἄλλο;

-Ποιός εἶναι αὐτός ρέ! ρωτάει ὁ φίλος μας Κώστας τόν πελάτη του.

-Ο καινούργιος Πρωτοδίκης! παίρνει τήν ἀπάντηση καί τότε ὁ ἀνεκδιήγητος Κώστας ἀφήνει μιά δυνατή κλανιά, πού βούηξε μέσα στό στενό. Ο κ. Πρωτοδίκης, βέθαπος ὅτι αὐτό τό

ἀφεδρωνοκρότημα ἡταν προορισμένο γι' αὐτόν, προσεβλήθη καὶ νευριασμένος γυρίζει καὶ λέει στόν κλητήρα του:

-Νᾶσαι μάρτυρας! Θά τοῦ κάνω μήνυση γιατί μέ πρόσθαλε...

Καὶ τότε ἀκούστηκε μέσα ἀπ' τὸ μαγαζί νά λέει φωναχτά ὁ Κώστας, ὁ πάντα ἐτοιμόλογος καὶ πιπεράτος, στόν πελάτη του:

-Νᾶσαι μάρτυρας! Θά τοῦ κάνω μήνυση! Κρυφακούει τί κάνω στό μαγαζί μου....

‘Ο κ. Πρωτοδίκης τάχασε ἀκούγοντας ... τήν ἀπειλή τοῦ κ. μαγαζάτορα. Κατάλαβε πώς εἶχε νά κάνει μέ ἔναν ώραιο τύπο, χαρογέλασε καὶ συνέχισε τήν γνωριμία του μέ τήν πόλη στήν ὅποια θά ὑπηρετούσε καὶ μονολογῶντας:

-Καλός! Κι ἂς πέρδεται ὥσπερ ἀνηφορίζων ὄνος.

δι' Φόβος ἀπώλειας κεφαλαίου

Κάθε τόσο καὶ λιγάκι ὁ φίλος μας, ὁ καταστηματάρχης, ἄφηνε τόν πάγκο του καὶ πήγαινε δίπλα στόν κουμπάρο του πού εἶχε κατάστημα μέ ὅλα τά εἰδη τῆς τσαγκαροσύνης καὶ ἀγόραζε π.χ. προκάκια τόσα δσα τοῦ χρειαζόντουσαν γιά τό παπούτσι πού κείνη τήν ὥρα ἐπισκεύαζε.

Κάποτε δμως ἀπορημένος καὶ λιγάκι νευριασμένος ὁ κουμπάρος του τόν ρωτᾷ:

-Τί θά γίνει μέ σένα θρέ κουμπάρε; Κάθε πέντε λεπτά ἔρχεσαι γιά νά πάρεις ἔνα πενηνταράκι (μισή δραχμή) πρόκες; Πάρε Χριστιανέ μου νά ἔχεις τουλάχιστον γιά μιά ἐβδομάδα.

Δέν πρόλαβε δμως νά κάνει τήν παρατήρησή του ὁ κουμπάρος καὶ ...

-Τί λέες ρέ κουμπάρε! Πές πώς ἔπαθε κάτι τό ... «κατάστημα» νά πάει χαμένο καὶ τό ... κεφάλαιο;

Κόκκαλο ὁ κουμπάρος.

διι' 'Ο νομοταγής μαγαζάτορας

Όταν ἤλθε ὁ Μεταξᾶς, τό 1936, στήν προοπάθειά του νά
ἐμπεδώσει τήν τάξη καί νά περιορίσει τίς κλεψιές καί τίς
διαρρήξεις πήρε μιά ἀπόφαση σύμφωνα μέ τήν δοπία ἐπρεπε
ὅλα τά καταστήματα - μαγαζιά, κάθε βράδυ, νά ἀφήνουν ἔνα
τουλάχιστον φῶς ἀπ' ἔξω ἀναμμένο γιά νά μπορεῖ ὁ σκοπός
Χωροφύλακας, πού περιπολοῦσε, νά ἐλέγχει. Καί ἐπειδή τό
μέτρο αὐτό είχε ἄριστα ἀποτελέσματα οἱ Ἀρχές είχαν τήν
ἀξίωση τό φῶς νά είναι πάντα, κάθε βράδυ, ἀναμμένο. "Όλα τά
μαγαζιά, συμμορφωμένα, ἀναβαν τό φῶς τους κάθε βράδυ,
ἐκτός ὅμως ἀπ' τόν φίλο μας τόν Κώστα.

Κάποτε ὅμως μπαίνει στό μαγαζάκι του ὁ Χωροφύλακας, ὁ
όποιος κάθε βράδυ ἔκανε τό νούμερό του στή γειτονιά ἐκείνη
καί λέει στόν Κώστα:

-Κώστα τή διαταγή γιά τό βραδυνό φῶς τήν ξέρεις. Ἐγώ
ξέρω πώς μόνο ἐσύ δέν ἔχεις, ἀλλά ξέρω καί τό πόσο καλός
είσαι καί γι' αὐτό δέν σέ ἀνέφερα τόσο καιρό. "Όμως ὁ
Ἀξιωματικός ὑπηρεσίας χθές μοῦ ἔκανε γιά δεύτερη φορά
παρατήρηση γιατί ἀκόμα δέν σέ ἀνέφερα, ἐπειδή δέν ἔχεις ἔξω
λάμπα. Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ νά θάλεις μιά λάμπα.

-Εὐχαριστῶ κύριε Χωροφύλακα. Ξέρεις ὅμως ὅτι ἐγώ δέν
φοβάμαι κλέφτες, γιατί αὐτοί ξέρουν ὅτι ἐγώ δέν ἔχω τίποτα
νά κλέψουν, ἀλλά ἀφοῦ τό θές θά τήν βάλω.

Καί πράγματι ἐπειτα κι ἀπό τή δεύτερη παρατήρηση τοῦ
ὄργανου τῆς τάξεως, πού βρισκόταν μεταξύ τῆς πιέσεως τῶν
ἀνωτέρων του, ἀλλά καί τῆς φιλίας του, τῆς γνωριμίας μέ τόν
καλό Κώστα, ἔθαλε μιά λάμπα ἀπ' ἔξω ἀπ' τήν ... «τρύπα» του.

Μετά ἀπό λίγες μέρες ὁ Χωροφύλακας λέει στόν Κώστα:

-Φαίνεται ὅτι ξεχνᾶς ν' ἀνάψεις τή λάμπα τά βράδυα
Κώστα...

-Ναι! Ναι! ξεχνάω μωρέ τί νά κάνω;

'Αλλά ὁ κ. Κώστας πάντα ξεχαστάρης. 'Ο Ἀξιωματικός
Ἐπόπτης ἄρχισε καί πάλι τίς παρατηρήσεις του στό ὄργανο
τῆς τάξεως καί κείνο μέ τή σειρά του πίεζε τόν Κώστα καί μιά
μέρα νάσου ὁ Χωροφύλακας μέ συνοδεία τόν Ἀξιωματικό

Ἐπόπτῃ, ὁ ὅποιος πῆρε τὸν λόγο καὶ:

-Τί θά γίνει μέ σένα κ. Κώστα; Εἴδαμε καὶ πάθαμε νά σέ πείσουμε νά βάλεις μιά λάμπα ἀπ' ἔξω. Τώρα μᾶς ἔχεις φέρει σέ δύσκολη θέση. Γιατί δέν τήν ἀνάθεις μωρέ;

-Πῶς νά τήν ἀνάψω κ. Ἀστυνόμε; Ἀνάθει ἔτοι ὅπως εἶναι; καὶ τραβᾶ τό καλώδιο πού συνέδεε τή λάμπα, ἀλλά τό ὅποιο δέν πήγαινε πουθενά, ἀφοῦ τό ... κατάστημα δέν είχε ἡλεκτρική ἐγκατάσταση.

Γούρλωσαν τά μάτια τοῦ Χωροφύλακα καὶ τοῦ κυρ-
Ἀστυνόμου ὁ ὅποιος σέ λίγο ἔσκασε τά γέλια. Καὶ ὅταν συνῆλθαν κι ἀπ' αὐτά ἔστειλε τόν Χωροφύλακα νά παραγγείλει τά ουζά πού ἥταν ἀπαραίτητα γιά τήν περίπτωση.

‘Επιστολές πού λάβαμε «Μαρτυρικό χωριό» ή Βουνιχώρα

τῆς Ζωῆς N. Μαργαρίτη
προέδρου Τοπ. Διαιρ. Βουνιχώρας

Μέ πρόταση τοῦ ‘Υφυπουργοῦ ’Εσωτερικῶν, Δημοσίας Διοίκησης καί ’Αποκέντρωσης κ. Γ. Φλωρίδη, ὑπογράφτηκε ἀπό τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωστή Στεφανόπουλο, προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμοῦ μαρτυρικῶν πόλεων καί μαρτυρικῶν χωριῶν στὸ ὅποιο συμπεριλαμβάνεται καί ἡ ΒΟΥΝΙΧΩΡΑ, τοπικό διαμέρισμα τοῦ Δήμου Γαλαξειδίου.

‘Ο χαρακτηρισμός τῆς Βουνιχώρας ως μαρτυρικοῦ χωριοῦ, εἶναι ιστορική δικαίωση καί ἐνέχει μεγάλη σημασία. Ὁχι διότι θά τύχει ἵσως μελλοντικῶς κάποιων εὐεργετημάτων, ἀλλά διότι ἡ Ἑλληνική Πολιτεία, παραχώρησε ἔνα μικρό χῶρο γιά νά γραφεὶ στοὺς δέλτους τῆς ἐθνικῆς ιστορίας ἡ οἰμωγή τούτου τοῦ ξεχασμένου χωριοῦ πού εἶναι ριζωμένο στοὺς πρόποδες τῆς Γκιώνας πλέον τῆς μιᾶς χιλιετίας. Τοιουτοτρόπως ὑποθέτουμε ὅτι, θά ἀγάλλονται οἱ ψυχές τῶν προαπελθόντων προγόνων μας, οἱ ψυχές τῶν προαπελθόντων πρόγόνων μας, οἱ ὅποιοι ἔτρεφαν πόθους καί ὄράματα γιά τή ζωή καί τό μέλλον τοῦ τόπου μας.

‘Η 10η ’Απριλίου 1943 κατά τήν ὅποια πυρπολήθηκε ὄλοσχερῶς ἡ Βουνιχώρα καί ἐκτελέστηκαν στή μάνδρα τοῦ «Σκαρτοίνη» 33 παπποῦδες μας ὄμαδικῶς, στάθηκε λόγος ισχυρός γιά νά χαρακτηριστεῖ ἡ Βουνιχώρα χωριό μαρτυρικό. ‘Η προσφορά θυσίας καί αἵματος τούτων, εἶναι συνέχεια θυσίας καί ἥρωϊκῶν κατορθωμάτων φιλοπατρίας, ὃλων ἐκείνων πού ἔπεσαν μαχόμενοι στοὺς κατά καιρούς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους ἀπό τοὺς προεπαναστατικούς ἀκόμη χρόνους. Μνημονεύουμε μέ συγκίνηση καί καύχηση ξεχωριστή τὸν θρυλικό Δ. Βλαχοθανάοη, ὁ ὅποιος ἔδρασε κατά τὸν 18ο αἰώνα.

Ἐλαβε μέρος στά λεγόμενα Ὀρλωφικά, στή μάχη τῶν Πεντεορίων καί στήν ἐκ τοῦ συστάδην συμπλοκή εἰς Ναύπακτο, ἐναντίον τοῦ Μουχτάρ Πασᾶ, ὅπου ἔπεσε μαχόμενος καί ἀποκεφαλίστηκε ὁ ἥρωας Βλαχοθανάσης. Ἡ κεφαλή του περιφέρθηκε ὑπό τῶν Τούρκων ὡς ἔδεσμα μακάθριο, ἀνά τὴν περιοχήν γιά νά δοῦν οἱ ὁμοεθνεῖς τους τὸν τρομερό ἄρματωλό. Ἀκόμη φόρος τιμῆς ἀνήκει, στούς κατά τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας θυσιασθέντες ἀγωνιστές: Δ. Λυκοθανάση, Ι. Βουνιχώριώτη καί Λαμπέτη, ὡς καί στούς ἐγκλεισθέντες στό μαρτυρικό Μεσολόγγι προπάτορές μας, τά δόνόματα τῶν ὁποίων είναι χαραγμένα σέ περικαλλές μνημεῖο τοῦ χωριοῦ μας ἐπί τῆς κάτω πλατείας.

Τελειώνοντας, θεωρῶ καθῆκον μου ἐπιβεβλημένο, ὡς Πρόεδρος τοῦ τοπικοῦ Διαμερίσματος Βουνιχώρας τοῦ Δήμου Γαλαξειδίου, νά εὐχαριστήσω ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, παντοιοτρόπως συνέθαλαν, ὥστε, νά χαρακτηριστεῖ ἡ Βουνιχώρα, μαρτυρικό χωριό, ὅπως τούς βουλευτές μας κ.κ. Δ. Θάνο, Ν. Γκελεστάθη. Τόν Νομάρχη Φωκίδας κ. Ἀπ. Καραχάλιο, τόν Δήμαρχο Γαλαξειδίου κ. Δ. Κουτονιᾶ καί ὅλους ὅσοι ἐκδήλωσαν τό ἐνδιαφέρον τους ἀμέριστα. Ἐπί πλέον θά ἤταν παράλειψη, νά μήν σημειώσω καί εὐχαριστήσω τόν Αἰδεσιμολογιώτατο ιερέα π. Ταξιάρχη Ν. Γκιούλο, ὁ ὁποῖος πρῶτος μέ ύπόμνημά του, πρός τό Υπουργεῖο Εσωτερικῶν, μέσω τῆς Νομαρχίας Φωκίδος, ως καί τίς ἄλλες Δημόσιες Υπηρεσίες καί ἀρχές, τούς πολιτικούς καί λοιπούς παράγοντες, ἔθεσε τήν προσπάθεια ἀναγνωρίσεως τῆς Βουνιχώρας, ως μαρτυρικοῦ χωριοῦ στήν σωστή του βάση, μέ ὅσα εἶπε καί κατά καιρούς ἔγραψε. Ἡ Βουνιχώρα μπῆκε στήν ιστορία ως Μαρτυρικό Χωριό καί δέν θά παύσει μέσα στούς αἰώνες, νά είναι ἔνας μάρτυρας ιστορικῆς μνήμης καί θυσίας. Ἐθνικῆς παραδόσεως καί λεθεντιᾶς. Γ' αὐτό καί ἐφέτος τῇ Λαμπροδευτέρᾳ, 1η Μαΐου, ἐλάτε νά γιορτάσουμε τήν ἐπέτειο τῶν πενήντα ἔπτα χρόνων τῆς 10ης Απριλίου 1943 τῆς Μαρτυρικῆς Βουνιχώρας, εὐφρόσυνα καί ἀναστάτιμα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Παῦλος καὶ Πλάτων περὶ τοῦ Ἀνθρώπου

Μέ τόν παραπάνω τίτλο τιτλοφορήθηκε ἀπό τίς ἐκδόσεις «Ἐπτάλοφος» τό πολύ ἀξιόλογο, ἐπιστημονικό καὶ θεολογικό πόνημα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φωκίδος κ. ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ.

Ἐνα βιβλίο τεκμηριωμένο καὶ θεμελιωμένο ἐπί τῆς θύραθεν καὶ Εὐαγγελικῆς Ἀληθείας περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ τῆς πατερικῆς ὁρθοδόξου παραδόσεως.

Ἐνα βιβλίο τό ὅποιο τονώνει τήν πίστη τοῦ ἀνθρώπου ως ἴδιαιτέρας ὄντότητος καὶ προσωπικότητος, ἀλλά καὶ εἰκόνας Θεοῦ.

Συγχαίρομε τόν Σεβασμιώτατο καὶ υἱίκῶς εὐχόμεθα, ὁ Πανάγαθος νά χαρίζει εἰς Αὔτόν ὑγείαν καὶ δύναμη κατ' ἄμφω, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. •

Γ.Ν.Κ.

·Ο Σαλώνων ·Ησαΐας

Νέα τῆς Ἐταιρείας

1. Στίς 16 Ιανουαρίου τοῦ 2000 ἡ Ἐταιρεία μας πραγματοποίησε τήν ἐτήσια τακτική Γενική Συνέλευση τῶν μελῶν τῆς στό Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ἀμφίσσης.

Κατ' αὐτήν ἔξετέθησαν τά πεπραγμένα τοῦ 1999, ἀπό τὸν κ. Γ. Ν. Κουτσοκλένη, τά ὅποια καὶ ἐνεκρίθησαν ἀπ' αὐτήν δρόφωνα.

Στή συνέχεια ἔγινε ἡ κοπή τῆς βασιλόπιττας. Φέτος αὐτῇ ἡ τελετή ἔγινε μαζί μὲ τὴν Π.Ο.Π.Σ. Ν. Φωκίδος οἱ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ. Κατά τή γιορτή αὐτή παραβρέθηκαν ὁ Νομάρχης κ. Ἀ. Καραχάλιος, ὁ Δήμαρχος Ἀμφίσσης κ. Νικ. Φουσέκης, ὁ Δήμαρχος Ἰτέας κ. Ἀριστ. Παπαλάϊος, ὁ Ἀστυν. Δ/ντής Φωκίδος κ. Νικ. Μπεσύρης, ἐκπρόσωποι τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεοίας Ἀμφίσσης καὶ Ἰτέας καὶ ἐκπρόσωποι ἄλλων πολιτικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ ἀδελφῶν πολιτιστικῶν Συλλόγων, ἄλλα καὶ πολλοί καὶ καλοί φίλοι.

Τά πεπραγμένα τοῦ 1999 πού ἔξετέθησαν ἀπό τὸν κ. Πρόεδρο ἔχουν ώς ἔξῆς:

«Ἀγαπητοί Ἐταῖροι καὶ φίλοι,

πέρασε καὶ ὁ 26ος χρόνος ἀπό τότε πού δημιουργήθηκε ἡ Ε.Φ.Μ., ἡ ὁποία εἶναι τό ἀρχαότερο σωματεῖο μὲ πολιτιστική δράση στό Νομό μας καὶ σήμερα συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ γιά νά δοῦμε τό πῶς αὐτός πέρασε καὶ συγχρόνως νά κόψουμε τήν πατροπαράδοτη, τήν καθιερωμένη βασιλόπιττα, ἀποχαιρετῶντας τήν 2α χιλιετία καὶ τόν 20ό αἰῶνα.

Ἐχουμε τήν τιμή καὶ τή χαρά φέτος νά γιορτάσουμε τό κόψιμο τῆς βασιλόπιττας μαζί μὲ τήν Παμφωκική Ὁμοσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων Ν. Φωκίδος, τίς «ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ» τῶν ὅποιων ἰδρυτικό μέλος τῶν εἶναι καὶ ἡ Ἐταιρεία μας καὶ γώ ἔχω τήν τιμή νά εῖμαι Πρόεδρός της.

Σᾶς γνωρίζουμε ὅτι σύμφωνα μὲ τό καταστατικό τῆς Ὁμοσπονδίας, κάθε χρόνο ἀναλαμβάνει ἓνα μέλος τῆς νά δργανώνει ὄλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς καὶ ἴδιαίτερα αὐτή τῆς

κοπῆς τῆς πίττας καί προπαντός τήν δργάνωση τοῦ ἑτήσιου συνεδρίου της.

Ἐτσι φέτος ἡ Ε.Φ.Μ. γιορτάζει μαζί μέ τις ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ τὸ καλωσόρισμα τοῦ καινούργιου χρόνου.

Λοιπόν ἡ Παρμφωκική Ὀμοσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων οἱ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ καὶ ἡ Ε.Φ.Μ. θέλουν νά εὐχαριστήσουν τοὺς ἐκλεκτούς καί ἀγαπητούς φίλους πού βρίσκονται σήμερα κοντά μας γιά νά γιορτάσουν μαζί μας, ἀλλά καί νά μᾶς τιμήσουν καί γίνουν κοινωνοί τῶν προσπαθειῶν μας.

Ἡ χρονιά πού ἔφυγε ἦταν κι αὐτῇ ἀρκετά δύσκολη. Δέν εἶχαμε τό ἄγχος τῶν ἀλλων προηγούμενων ἐτῶν, τό ἀν δηλαδή θά μᾶς δώσει, ἔστω καί μιά δραχμή, τό Ἑλληνικό Κράτος γιά νά ἐπιβιώσουμε, ἀφοῦ τό πήραμε ἀπόφαση ὅτι ἐπειδή δέν δίνουμε ψήφους δέν ἔχουμε καί τό δικαίωμα νά ζητᾶμε.

Τό φετεινό ἄγχος καί πιό μεγάλο ἀπ' τ' ἀλλα ἦταν ἡ σκεπή τοῦ Μουσείου μας, ἡ ὁποία πλέον δέν κρατᾶ οὔτε ... χλωρά κουκιά μέ κίνδυνο νά καταρρεύσει καί νά μᾶς καταστρέψει ὅ, τι ἐπί 23 ὄλόκληρα χρόνια συγκεντρώσαμε μέ τόσους μόχθους. Καί γιά νά γίνει αὐτό ἀντιληπτό θά σᾶς ἀναφέρω ὅτι τό νερό τῆς θροχῆς πέφτει ἀπ' τή σκεπή στόν πρώτο δροφο κι ἀπό κεῖ ἀλλο πέφτει στό φαρμακεῖο, ἀλλο στό γραφεῖο πού είναι στό ίσόγειο καί τό πολύ κατεβαίνει τίς σκάλες καί βγαίνει ἀπ' τήν κυρία είσοδο καί πηγαίνει στό ... καλό, ἀλλά ἡ σπιτονοικοκυρά μας ... «περί ἀλλων τυρβάζῃ».

Ἀρκετά ἐκθέματα μᾶς ἐδόθησαν, ἀλλά δέν τολμήσαμε νά τά πάρουμε γιατί ἐκτός ἀπ' τό χάλι τῆς στεγάσεως, είναι καί ἡ ἔλλειψις χώρου. Τό Μουσείο μας πλέον γέμισε καί δέν ἔχει ἄλλους χώρους γιά νά φιλοξενήσει νέα ἐκθέματα.

Ο Δήμαρχος Ἀμφίσσης κ. Φουσέκης ὅμως καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια μετατροπῆς τοῦ Παληοῦ Νοσοκομείου Ἀμφίσσης σέ Λαογραφικό Μουσεῖο καί στίς 4 Ιανουαρίου 2000 ὑπεγράφη πλέον ἡ συμφωνία μεταξύ τοῦ Δήμου καί τοῦ Τεχνικοῦ Γραφείου πού ἀνέλαβε τή σχετική μελέτη καί ὅμαδα τοῦ Γραφείου αὐτοῦ είχε τήν πρώτη ἐπαφή μαζί μας. Μοῦ ὑποσχέθηκε δέ ὅτι θά καταβάλει κάθε προσπάθεια γιά νά μειωθεῖ ὁ χρόνος γιά τή μεταστέγαση τοῦ Μουσείου.

Τό περιοδικό μας ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ ἔφτασε, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν φίλων του, στό 92ο τεῦχος, ἵτοι τίς 3.908 σελίδες, κάτι πού σημαίνει ὅτι εἶναι τό μακροβιώτερο περιοδικό στό Νορό μας καὶ ἔνα ἀπό τά καλύτερα, στό είδος του, σ' ὀλόκληρο τόν Ἑλλαδικό χῶρο.

Κανεὶς μας, ἀπ' αὐτούς πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἔκδοσή του, δέν πιστεύει ὅτι εἶναι τέλειο κ.λ.π., ἀλλά ἀπεναντίας πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμα πολλά περιθώρια γιά συνεχή βελτίωσή του καὶ γι' αὐτό κάνουμε ἔκκληση σ' ὅλους σας νά τό βοηθήσετε μέ κάθε τρόπο.

Μέ τήν εὔκαιρία θέλω νά πῶ πώς μερικοί ξεχνοῦν, στ' ἀλήθεια, νά ἐκπληρώσουν τίς ὑποχρεώσεις τους σ' αὐτό.

Οἱ ἄλλες δραστηριότητες τῆς Ἐταιρείας μας εἶναι οἱ παρακάτω πού θά ἀναφερθοῦν κατά χρονολογική σειρά, γιά διευκόλυνσή μας.

Ἡ Ἐταιρεία μας ἔκοψε τήν πίττα της γιά νά ὑποδεχθεῖ τό 1999, σέ μιά τελετή σεμνή, ἀλλά ἀρκετά πλούσια σέ συμμετοχή καλῶν, ἐκλεκτῶν φίλων της.

Τήν τελετή αὐτή ἀκολούθησαν οἱ ἀρχαιρεσίες γιά τήν ἀνάδειξη τῶν νέων ὄργάνων διοικήσεως τῆς Ἐταιρείας.

Καί τή χρονιά τούτη γιορτάσαμε τήν ἔναρξη τοῦ Μεγάλου, τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας πάνω στό Ἰστορικό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία. Ἀκολουθήσαμε τόν τρόπο τῆς ἔορτῆς τῆς προηγουμένης χρονιᾶς, δηλαδή ἔγινε μνημόσυνο ἐντός τοῦ Ναοῦ, μνημονεύτηκαν τά ὀνόματα τῶν πρωταγωνιστῶν, γνωστῶν καὶ ἀγνωστῶν καὶ στή συνέχεια ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας μας ἐξεφώνησε τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας. Μετά τό μνημόσυνο ἐντός τοῦ Ναοῦ, ἔγινε ἐπιμνημόσυνος δέησις στό μνημεῖο πού εἶναι ἔξω ἀπ' τό Μοναστήρι καὶ ἀμέσως μετά ἀκολούθησε δεξίωσις στό Ἀρχονταρίκι τῆς Μονῆς.

Στίς ἔορταστικές ἐκδηλώσεις πού ἔγιναν στό Χάνι τῆς Γραβιᾶς καὶ στά ἐγκαίνιά του ἀπ' τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Στεφανόπουλο, ἡ Ἐταιρεία μας παραθρέθηκε μέ ἐκπρόσωπό της.

Ίδιαίτερη ὅμως μνεία πρέπει νά κάνω γιά τήν ἐκδήλωση πού ἔγινε στήν "Αμπλιανη". Ὁπως εἴχαμε πεῖ, ἀπ' τή θέση

αύτή πέριου, τήν εύθυνη τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς ἀνέλαβε ἡ Παρφωκική 'Οροσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων Ν. Φωκίδος «ΟΙ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ», μέ τήν ίδιαίτερη συνεργασία τῆς Ε.Φ.Μ. Ἐτοι στίς 11.7.1999 πραγματοποιήθηκε στό χώρο τῆς «Πλάκας» τῆς Ἀμπλιανῆς, πού βρίσκεται κοντά στό 51ο Χ.Λ.μ., μέ τήν εύκαιρία τῆς συμπληρώσεως 175 χρόνων ἀπ' τήν ιστορική μάχη τῆς Ἀμπλιανῆς, ἐκδήλωση κατά τίν όποια ἔγινε ἐπιμνημόσυνος δέησις, κατάθεσις στεφάνων ἐκ μέρους ἀρχῶν καὶ Συλλόγων. Ἀκολούθησε ὁ πανηγυρικός τῆς ἡμέρας ἀπ' τόν Πρόεδρο τῆς Ε.Φ.Μ., ὁ ὅποῖος εἶναι καὶ Πρόεδρος τῶν ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΩΝ καὶ ἡ ὄλη ἐκδήλωσης τελείωσε μέ τήν συνεστίαση ὅλων τῶν φίλων στό κέντρο «ΤΕΡΕΛΕΝΗΣ», πού βρίσκεται ἐκεī κοντά. Καί πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι κατά γενική ὄμολογία ἡ ἐκδήλωση αύτή εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ἂς γινόταν γιά πρώτη φορά.

Μέ τήν εύκαιρία σᾶς γνωρίζω ὅτι ἀπό τοῦ χρόνου τήν εύθυνη τῶν ἐκδηλώσεων ἀνέλαβε ὁ Δῆμος Ἀμφίσσης, στήν περιφέρεια τοῦ ὅποίου βρίσκεται ἡ Ἀμπλιανή καὶ μεῖς δηλώνουμε ὅτι θά εἰμεθα δίπλα του, συνεργάτες του, ἀν καὶ ὅπου μᾶς χρειασθεῖ.

Καί κατά τό 1999 ἡ 'Εταιρεία μας ἔδωσε τό παρόν σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς Τοπικῆς καὶ Νομαρχιακῆς Αύτοδιοικήσεως.

Κάθε χρόνο καὶ καλύτερα, λέει ὁ λαός μας. Στήν περίπτωση ὅμως τῆς βιβλιοθήκης μας ισχύει τό ἐντελῶς ἀντίθετο. Κάθε χρόνο καὶ χειρότερα δηλαδή. Καί τοῦτο γιατί ἐνώ τό 1998 μπῆκαν στή βιβλιοθήκη μας μόνο 31 βιβλία, τό 1999 μπῆκαν μόνο 17. Φαίνεται ὅτι δέν ποστεύουμε στήν ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως, δίπλα στό Λ.Μ.Φ., μιᾶς καλῆς βιβλιοθήκης σάν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα γιά τόν μαθητῆ καὶ ἐρευνητῆ. Καί ὅμως δέν μπορεῖ νά σταθεῖ ἔνα Μουσείο χωρίς τήν σχετική βιβλιοθήκη.

Τά ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. 'Απ' τήν ἐπετηρίδα μας αύτήν φέτος δέν πουλήθηκε οὕτε ἔνα κομμάτι. Πῶς νά τολμήσει κανείς νά σκεφθεῖ τήν ἔκδοση τοῦ ἐπομένου τόμου;

'Ας ἔλθουμε, ἀγαπητοί ἑταῖροι, στό πολύ καυτό θέμα, πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπ' τό Οἰκονομικό.

'Ας ξεκινήσουμε ἀπ' τήν 'Ελληνική Πολιτεία. Αύτή ὅχι

μόνο δέν σκέφθηκε νά στηρίξει τήν προσπάθειά μας, ή όποια τής είναι άπολύτως γνωστή, άλλά και προχώρησε στήν τρομερή άφαίμαξη καί μᾶς πήρε - άντι νά μᾶς δώσει - 125.000 δρχ. άπ' αύτές πού είχε τήν εύγενη καλωσύνη νά μᾶς δώσει, γιά τή στέγασή μας, ή άγαπητή μας 'Εταιρεία ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ.

'Απ' τή Νομαρχιακή Αύτοδιοίκηση δέν πήραμε ούτε μιά δραχμή, τήν όποια βέβαια δέν περιμέναμε, άφοῦ ποτέ δέν θέλλησε νά μᾶς γνωρίζει.

'Απ' τήν Τοπική Αύτοδιοίκηση άκομη δέν πήραμε κάτι.

'Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας άναγνωρίζοντας τήν προσπάθειά μας, έκτιμωντας τήν προσφορά μας μᾶς βοήθησε μέ τό ποσό τῶν 60.000 δρχ. καί τοῦτο χωρίς νά τοῦ τό ζητήσουμε. Καί γι' αύτό τόν παρακαλοῦμε πρώτον νά δεχθεῖ τίς θερμές μας εύχαριστίες καί δεύτερον νά μᾶς θυμάται στίς προσευχές του.

'Ετσι δέν μᾶς ἔμεινε τίποτα άλλο άπ' τό νά ξαναζητιανέψουμε καί γι' αύτό ξαναπήγαμε στίς μεγάλες μεταλλευτικές 'Εταιρείες καί άπ' τήν ΔΕΛΦΟΙ-ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε. πήραμε 250.000 δρχ. καθαρές καί άπ' τήν ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ πήραμε 600.000 δρχ. καθαρές καί άφοῦ, ὅπως είπαμε, γιά νά τίς πάρουμε ἐπρεπε νά πληρώσουμε στό 'Ελληνικό Δημόσιο ώς φόρο 125.000 δρχ.

Ζητῶ άπ' τή Γ.Σ. νά ἐκφράσει τίς θερμές τῆς εύχαριστίες καί πρός τίς δύο αύτές ἐπιχειρήσεις, χάρις στήν συμπαράσταση τῶν ὁποίων μποροῦμε νά στεγαζόμεθα καί νά ὑπάρχουμε.

Μέ τήν εὐκαιρία αύτή θέλω νά εύχαριστήσω κι άπ' τή θέση τούτη ὅλους ὄσους καί μέ όποιονδήποτε τρόπο μᾶς βοήθησαν ήθικά καί οἰκονομικά.

Θερμά εύχαριστοῦμε τή Διαχειριστική 'Επιτροπή Κληροδοτήματος Γιαγτζή, γιά τήν παραχώρηση τῆς αἴθουσας τούτης καί ίδιαίτερα τό προσωπικό του γιά τή βοήθειά του.

'Ακόμη θερμά εύχαριστοῦμε ὅλους ἐσᾶς τούς φίλους μας πού θρίσκεσθε σήμερα κοντά μας νά γιορτάσετε μαζί μας τούτη τή γιορτή καί προπαντός νά ἀκούσετε τόν πόνο μας, νά γνωρίσετε τίς προσπάθειές μας καί τά προβλήματά μας καί σᾶς καλοῦμε, ἀγαπητοί φίλοι, νά ἐνώσουμε τίς εὐχές μας γιά

ἔνα 2000 εύτυχισμένο, δημιουργικό, εἰρηνικό, μέ λιγότερο αἷμα καὶ λιγότερο πόνο.

Πρίν ἀφήσω τὸ βῆμα παρακαλῶ νά λύσουμε ὅποιες ἀπορίες τυχόν ὑπάρχουν καὶ ἂν δέν ὑπάρχουν τότε εὔχομαι Καλή Διασκέδαση.

Εὐχαριστῶ

2. Γιά οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς Ἐταιρείας μας προσέφεραν οἱ φίλοι μας, τά παρακάτω ποσά. Τούς φίλους αὐτούς καὶ ἀπό ἔδω εὐχαριστοῦμε θερμά.

1. Ἀριστ. Παπαλάιος Ἰτέα.....	Δρχ.	5.000
2. Χρυσώ Δεδουύση-Μοσκαχλαΐδη Ἀμφίσσα.....	»	5.000
3. Ἀνώνυμος.....	»	10.000
4. Γ. Κουτσοκλένης εἰς μνήμην τοῦ Ἰωάννου Ἀ. Ἀγοροπούλου...	»	10.000
5. Ἀνώνυμος.....	»	10.000
6. Γ. Κουτσοκλένης εἰς μνήμην τοῦ Εὐσταθίου Τοίντζηρα	»	10.000
7. Κατσαγούνος Εὐάγγ. Ἀμφίσσα.....	»	5.000
8. Νικ. Σιδηρόπουλος Ἐμπορος	»	3.000
9. Νικ. Μαμαρέλης Ἀμφίσσα.....	»	2.000
10. Γεώργ. Ἀθραμίκος.....	»	2.000
11. Μέγας Πέτρου Χριστό.....	»	5.000
12. Βασίλης Αὐγερινός Ἀμφίσσα.....	»	10.000
13. Καλλιόπη Κουτρολίκου Ἀμφίσσα	»	3.000

Απαγορεύεται ή μερική ή όλική άναπαραγωγή τῶν κειμένων, ή
άναδημοσίευση, ή ἀποθήκευση σέ όποιοδήποτε σύστημα ήλεκτρονικό,
μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί
μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια τοῦ
συγγραφέα ή τοῦ περιοδικοῦ.

ISSN 1105 - 6215